

99724

**ANONİM ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU
ÜYELİĞİNİN SONA ERMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Mehtap POYRAZ

Eskişehir-1994

ANONİM ÜNİVERSİTESİ

T.C.ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ANONİM ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU
ÜYELİĞİNİN SONA ERMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman: Prof.Dr.Akar ÖCAL

Mehtap POYRAZ

ESKİŞEHİR-1994

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

ÖZET

Günümüzde toplumların ekonomik yapıları incelendiğinde anonim ortaklık türünde kurulan şirketlerin önemli bir paya sahip olduklarını görmekteyiz. Bu öneme sahip olan anonim ortaklıklar ise tüzel kişi oldukları için onlara canlılık verecek gerçek kişilere ihtiyaç duyulmaktadır. Yani anonim ortaklıklara yön verecek olanlar gerçek kişilerdir.

Fakat anonim ortaklıklarda çok sayıda ortak olduğu için uygulamada kolaylık sağlaması amacıyla ortaklığı idare ve temsil edebilecek ayrı bir organa ihtiyaç duyulmaktadır. Bu organda yönetim kurulu adını almaktadır.

Yönetim kurulu gerçek kişilerden oluştuğuna göre ve bir iş o işi yapanın şahsiyetinden ayrı tutulamayacağına göre üyelerin niteliklerinin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

İşte üyelerin şahsiyetlerinin önemi nedeniyle bu araştırmada bizatihi üyeler incelenmiştir.

Bu nedenle birinci bölümde gerçek kişilerin nasıl yönetim kurulu üyesi olabilecekleri, ikinci bölümde de bu kişiler seçilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise yönetim kurulu üyesi sıfatını taşıyan kişilerin görevleri sırasındaki özellikleri ve bu özelliklerin yitirilmesi halinde sonucun ne olacağı incelenmeye çalışılmıştır.

ABSTRACT

If someone make a research on the economic structure of the consumities, it will be observed that joint stock companies have a considerable share among the companies. Due to the importance of joint stock companies and their juristic personality, a company of this kind will need real people. In other vords, real people will lead to the joint stock companies.

But as there are a lot of shareholders of a joint stock company, in order to simplify of managing and representing the company, there should be a position. This position is called board of directors.

As the board of directors of a joint stock company is formed by real people and it is not possible to seperate something fram the real person who had done it, the attributable importance of the members of board of directors becomes obvious.

Because of this attributable importance of the members, are studied the members of board of directors.

So in the first chaptres, it is searched how the real people can become a member of board of directors. In the second chapter, it is studied what should be considered when these people are selected.

In the third chapter we studied the features of the people who are the members of the board of directors during their duties and what will happen when these features disappear.

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geen eser
a.g.m.	: Adı geen makale
a.ř.đ.	: Ařađı
B.	: Baskı
b.	: Bend
BK.	: Borlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
Bank.K.	: Bankalar Kanunu
BATİDER	: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi
C.	: Cilt
c.	: Cümle
E.	: Esas
f.	: Fıkra
H.D.	: Hukuk Dairesi
İ.İ.B.F.D.	: İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
İ.D.T.	: İktisadi Devlet Teřekkülü
İ.İ.K.	: İcra İflas Kanunu
İsv.B..K.	: İsviçre Borçlar Kanunu
İTİAD	: İktisadi Ticari İlimler Akademisi Dergisi
K.	: Karar
K.H.K.	: Kanun Hükümünde Karamame

KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
Mad.	: Madde
MK	: Medeni Kanun
RG	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.	: Tarih
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TK	: Ticaret Kanunu
Vd	.. Ve devamı
Y.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel kurulu
YKD	: Yargıtay Kararlar Dergisi

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
-------------	---

Birinci Bölüm

YÖNETİM KURULU ÜYELİĞİNİN KAZANILMASI

I - GENEL KURUL TARAFINDAN ÜYE SEÇİMİ	5
II - ESAS MUKAVELE İLE ÜYE TAYİNİ	7
III - KAMU TÜZEL KİŞİLERİNİN ÜYE TAYİNİ	9
IV - YÖNETİM KURULU TARAFINDAN ÜYE SEÇİMİ	10
V - BANKALAR KANUNUNDAKİ ÜYE SEÇİM TARZI	11

İkinci Bölüm

ANONİM ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU ÜYESİ

OLABİLMENİN ŞARTLARI

I - ÜYE OLABİLMEK İÇİN KANUNLARLA GETİRİLMİŞ OLAN DÜZENLEMELER	14
1. GENEL NİTELİKLİ KANUNLARLA GETİRİLEN DÜZENLEMELER	14

A) Pay Sahipliği ve Hisse Senedi Tevdii	
Yükümlülüğü	14
a) Pay Sahipliği	14
aa) Pay Sahipliğinin İstisnaları	17
b) Hisse Senedi Tevdii Yükümlülüğü	18
B) Gerçek Kişi Olmak	21
C) Üye Olabileceklerin Ehliyeti	24
D) TK 315/2'de Belirtilen nitelikler	25
E) Yönetim kurulu Üyeliği İle Denetçiliğin	
Bağdaşmazlığı	26
F) Yönetim Kurulu Üyelerinin Tabiiyeti	27
2. ÖZEL KANUNLARLA GETİRİLEN DÜZENLEMELER	29
A) Bankalar Kanunu'yla Getirilen Düzenlemeler	30
a) Eğitim Koşulu	30
b) Pay Sahipliği ve Hisse Senedi Tevdii	
Yükümlülüğü	32
aa) Pay Sahipliği	32
bb) Hisse Senedi Tevdii Yükümlülüğü	33
c) Bankalar Kanunu'nda Düzenlenen Suçlarla	
Cezalandırılmamış Olmak	35
d) Üyelikle Bağdaşmayacak İşler	36
B) Devlet Memurları Kanunu'yla Getirilen	
Düzenlemeler	37
C) Diğer Kanunlardaki Düzenlemeler	39

II - ÜYE OLABİLMEK İÇİN ESAS MUKAVELE İLE GETİRİLEBİLECEK ŞARTLAR	39
--	-----------

Üçüncü Bölüm

ANONİM ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU

ÜYELİĞİNİN SONA ERMESİ

I - ÜYELİĞİ SONA ERDİREN KANUNİ DÜZENLEMELER	43
1. GENEL NİTELİKLİ KANUNLARDAKİ ÜYELİĞİ SONA ERDİREN DÜZENLEMELER	43
A) Sürenin Dolması	44
B) Yönetim Kurulunca Seçilen Üyenin Genel Kurul Tarafından Onaylanmaması	50
C) Üyenin İflası	52
D) Üyenin Haciz Altına Alınması ve Ehliyetin Ziyatı ...	56
E) Üyenin Ağır Hapis Cezasıyla veya Yüz Kızartıcı Suçlardan Dolayı Mahumiyeti	63
F) Üyenin İstifası	65
G) Üye Olabilmek İçin Aranılan Niteliklerin Yitirilmesi	68
H) Üyenin Azli	69
I) Kişiliğin Sona Ermesi Nedeniyle Üyelik Sifatının Ortadan Kalkması	80
K) Üye Seçiminin İptali	83
2. GENEL HÜKÜMLERE GÖRE FARKLI DÜZENLEMELER GETİREN KANUNLAR	83

A) Bankalar Kanunu'ndaki Düzenlemeler	84
a) Bankalar Kanunu'nda Belirtilen Suçlardan Dolayı	
Cezalandırılmak	84
b) Bakan Tarafından Üyelğe Son Verilmesi	86
II- ESAS MUKAVELEDE ÖNGÖRÜLEN SONA ERME NEDENLERİ	87
SONUÇ	89
FAYDALANILAN KAYNAKLAR	i- vi

GİRİŞ

Ticaret Hukukunda ortaklıklar tarihini incelediğimizde görüleceği üzere anonim ortaklık türü bu tarih sürecinin son halkasını teşkil etmektedir. Yani anonim ortaklıklar daha ziyade modern iktisat düzeninin bir unsuru olarak ortaya çıkmıştır. Bu ortaya çıkış hukuk alanında ise sınırlı sorumluluk ilkesinin gelişmesiyle olmuştur (¹).

Ticari hayatta anonim ortaklık türünün önemi daha ziyade ortaklık yapısı ve ona egemen olan ilkelerden gelmektedir. Zira bu türde sorumluluk sınırlı olmakta hem ortaklık hem onu meydana getiren kişiler farklı kişiliklere sahip kabul edildikleri için birbirlerinden bağımsız hareket edebilmektedirler. Yine anonim ortaklıklar küçük sermayenin toplanarak, daha büyük yatırımlara dönüşmesini sağladıkları için toplumsal hayatta önemli bir ekonomik işlevi de yerine getirmektedirler.

Gerek büyük yatırımlara imkan yaratması gerekse sınırlı sorumluluk ilkesi gereğince anonim ortaklıklar önemli avantajlara sahipseler de bunun yanısıra önemli dezavantajları da yapılarında taşımaktadırlar. Zira yapı itibarıyla anonim

¹ Muharrem KARSLI, **Sermaye Piyasası, Borsa, Menkul Kıymetler**, 3.B., İstanbul, s.78.

ortaklıklar tüzel kişiliğe sahip oldukları için nihayetinde bu tüzel kişiliği işletecek gerçek kişilere ihtiyaç duyulmaktadır. İşte bu tüzel kişiliği yönetecek, ona yön verecek kişiler de yönetim kurulu adını almaktadır. Gelişmeler göstermiştir ki yönetim kurulunda görev alacak gerçek kişilerin bir takım niteliklerinin ve sıfatlarının olması ve aranması önem arz etmektedir. Zira bu kadar büyük sermaye az sayıda insanın eline teslim edildiğinde bu güç kötüye kullanılabilmekte ve kişiler bu gücü kendi çıkarlarına göre yönlendirebilmektedirler. Yine küçük tasarrufların kötü niyetli kimseler eline geçmesi bu tasarrufların yok olmasına dolayısıyla iktisadi hayatta güvensizliğe de (2) neden olabilmektedir.

Tüm bu nedenlerle anonim ortaklık denen tüzel kişiliği yönetecek az sayıda ve nitelikli gerçek kişilere ihtiyaç duyulmaktadır. Acaba gerçek kişilerde aranacak bu nitelikler, sıfatlar neler olabilir, anonim ortaklığa yön verecek olanlar “yönetim kurulu üyesi” sıfatını nasıl ve hangi hallerde taşıyabilirler. İşte araştırmamızda daha ziyade anonim ortaklıktaki insan faktörü üzerinde duracağız.

Araştırmamızın birinci bölümünde kişilerde bizatihi bulunması gereken özelliklerden önce “yönetim kurulu” nasıl meydana gelir, ortaya çıkış şekilleri nasıldır bu incelenmiştir.

Bir organ olarak yönetim kurulu ortaya çıktıktan sonra ikinci bölümde bu organda görev alacak olanların kimler olabileceği daha ziyade öncelikle kanunî düzenlemeler açısından incelemeye tâbi tutulmuştur.

Üçüncü bölümde ise, asıl inceleme konumuzu teşkil eden yönetim kurulu üyeliği sıfatına sahip kişilerin bu sıfatlarını sona erdirecek durumlar ve düzenlemeler nelerdir onlar üzerinde durulmuştur. Hem ikinci hem de üçüncü bölümde araştırmamızın çerçevesini Türk Ticaret Kanunu hükümleri oluşturmaktadır. Bankalar Kanunu gibi diğer bir takım hukuki düzenlemelerde farklılıklar olsa da esas yapı Ticaret Kanunu hükümleri içinde bulunmaktadır.

Birinci Bölüm

YÖNETİM KURULU ÜYELİĞİNİN KAZANILMASI

Anonim ortaklıkların TK'da düzenlenmiş üç tür zorunlu organları bulunmaktadır. Bunlar genel kurul (TK 360 vd. mad.) yönetim kurulu (TK 312 vd. mad.) ve denetleme kurulu (TK 347 vd. mad.) olarak düzenlenmiştir.

Her ne kadar TK 317. mad'de yönetim kurulu için "anonim şirket idare meclisi tarafından idare ve temsil olunur" denilmekte ve bu nedenle ortaklığın yönetim ve temsilinde işletme sahibi (3) gibi görev görmekte ise de ortaklığın en yüksek karar ve irade organı genel kurul kabul edilmektedir. Zira genel kurul ortaklık hissedarlarının biraraya gelmesinden oluşmaktadır (4). Genel Kurulun bu özelliği nedeniyle anonim ortaklıktaki tüm organları dolayısıyla yönetim kurulunu seçim yetkisi de genel kurula ait bulunmaktadır (5).

TK 312 mad. düzenlemesine göre de kural bu olmakla birlikte, bu kuralın da istisnaları bulunmaktadır. Bu nedenle yönetim kurulu üyeliği sıfatının kazanılması çeşitli şekillerde olabilmektedir.

3 Oğuz İMREGÜN, *Anonim Ortaklıklar*, 4. B., İstanbul, 1989, s.191.

4 PULAŞLI, *Şirketler...*, s.272.

5 İMREGÜN, *Anonim...*, 1989, s.191.

Bu bölümde diğer pekçok yazarın aksine kural ve istisnaları diye bir ayırma girmeden sırasıyla yönetim kurulu üyeliğinin seçim şekillerini ele alacağız.

I- GENEL KURUL TARAFINDAN ÜYE SEÇİMİ

Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin seçimi normal olarak genel kurula ait bir yetkidir ve bu genel kurulun devri caiz olmayan yetkilerindedir (6). Ortaklar, dolayısıyla ortakların oluşturduğu genel kurul kanun ve esas mukavele hükümlerinin çizdiği sınırlar içinde istediği kişileri yönetim kuruluna seçebilecektir (7). Genel kurulun bu seçim yetkisi hiçbir şekilde kısıtlanamayacağı gibi esas mukaveleye dahi bu yolda bir hüküm konamayacak, konya da geçerli kabul edilmeyecektir. Zira genel kurulun bu görevi kanunla düzenlenmiştir (TK 312 369). Hatta esas mukavele ile bazı pay gruplarına yönetim kurulu üyelikleri için aday gösterme gibi bir imtiyaz tanınmış olsa dahi genel kurul bunları seçip seçmemekte tamamen serbesttir (8).

Burada söz konusu olan genel kurul, ortaklığın normal faaliyet devresi içinde yapılacak olan olağan veya olağanüstü genel kuruldur, yoksa kuruluş devresi genel kurulundan bahsedilmemektedir (9).

6 Reha POROY-Ünal TEKİNALP-Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, 4. B., İstanbul, 1988, s.261, PULAŞLI, **Şirketler...**, s.301.

7 İMREGÜN, **Anonim...**, 1989, s.195.

8 Orhan ÇEVİK, **Anonim Şirketler**, 2. Kitap, s.5; Ayrıntılı bilgi için bkz.: aşt. , s.40.

9 Hayri DOMANİÇ, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, TK Şerhi II, İstanbul, 1985, s.469.

Genel kurul tarafından yönetim kurulu üyelerinin seçiminde uygulamada ortaya çıkan bir durum vardır ki bu da genel kurulca yedek üye seçimidir. Uygulamada genel kurul tarafından yönetim kurulunun üye tayin etme yetkisine kısıtlamalar getirilmek istenmekte ve yönetim kurulunda herhangi bir nedenle boşalabilecek olan yerleri doldurmak için genel kurulca yedek üyeler seçilmektedir (10).

TK'da yönetim kurulunda meydana gelecek üye eksilmeleri karşısında genel kurulca yedek üye tayinine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat kanunda bu tarzda bir düzenleme yoksa da, bunu yasaklayan bir hüküm de mevcut değildir. Acaba bu halde genel kurulca yapılacak yedek üye seçimi kabul edilebilir mi? Anonim ortaklıklarda kural yönetim kurulunun genel kurul tarafından seçilebilmesidir. Üstelik yönetim kurulunca boşalan üyeliklere geçici üye tayin edilse bile bu üyeyi onama yetkisi yine genel kurula ait bulunmaktadır. Yönetim kuruluna geçici üye seçiminde kabul edilen görüş genel kurulun toplanmasına kadar geçecek süredeki boşluktan doğan sakıncayı önlemek için yönetim kurulunun böyle davrandığıdır. Öyleyse genel kurul esas itibarıyla kendine ait olan bu yetkiyi üyeliklerde meydana gelen boşalmalardan sonra kullanabileceği gibi önceden yedek üye seçerek de kullanabilmelidir (11).

Genel kurulca yedek üye seçimi özellikle üç kişilik yönetim kurullarında önem taşımaktadır. Zira üyelere birinin bu sıfatını kaybetmesi halinde kalan üyeler toplantı nisabını sağlayamayacakları için karar alamayacaklardır (12). Oysa

10 Tuğrul ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Derstleri*, 3.B., Ankara, 1970, s.91.

11 İMREGÜN, *Anonim...*, 1989, s.194.

12 Her ne kadar Yargıtayın yerleşmiş içtihatlarına göre üç kişilik yönetim kurullarında bir üyenin eksilmesi halinde kalan iki üye toplanıp karar alamayacaksa da, Y.II.HD'si 8.2.1990 tarih E/989/5478 Karar 1990/708 sayılı kararı ile bu yerleşik içtihadından ayrılmıştır. *YKD Haziran 1990, C.XVI, S.6, s.859 vd.*

yedek üye seçilmiş ise boşalan üyeliğe getirilerek bu sorun ortadan kaldırılmış olacaktır (13).

Yargıtayın bu konudaki tutumunun genel kurulca yedek üye seçilebileceği yönünde olduğunu görmekteyiz. Bir kararın da Yargıtay "Yönetim kurulu üç üyeden ibaret olup, yedek üyelere seçilmemiştir." derken baştan yedek üye tayinini benimsediğini görmekteyiz (14)(15).

II- ESAS MUKAVELE İLE ÜYE TAYİNİ

Esas mukavele ile üye tayini, anonim ortaklığın kuruluşu sırasında başvuru bir yöntem olmaktadır. Anonim ortaklığın kuruluş işlemlerinin TK 276-310 Mad. arasında düzenlendiğini görmekteyiz. Bu maddelerde tedrici ve ani kuruluş iç içe düzenlenmekle beraber tedrici kuruluş daha ayrıntılarıyla yer almaktadır. Oysa uygulamada anonim ortaklıkların birçoğunda ani kuruluş şeklinin tercih edildiğini görmekteyiz. Ani kuruluş şeklinde sadece kurucu adını alan kişiler vardır ve bunlardan başka kimseye müracaat edilmez (16). Şirket sermayesinin tamamı

13 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.195.

14 Y.II.HD., 8.11.1982, T.E 1982/3858, K 1982/4511 (Gönen ERİŞ Açıklamalı İhtihatlı TT Kanunu Ticari İşletme ve Şirketler, C.I, Ankara, 1987, s.195.

15 14 nolu dipnottaki Y. kararında Gönen Eriş'in yedek yönetim kurulu üyeliğine karşı çıktığını ve Yargıtayın görüşüne katılmadığını görmekteyiz. Oysa ERİŞ'in 12 nolu dipnottaki Yargıtayın bir başka konu nedeniyle verdiği kararındaki karşı oy yazısında "... Organ boşluğunun başka yöntemlerle tamamlanması olanaklıdır. Yedek yönetim kurulu üyesi seçilmiş ise bu yedek üye ile yönetim kurulu üyeliği doldurulabileceği gibi..." diyerek eski görüşünden döndüğünü ve yedek üye seçimini benimsediğini görmekteyiz.

16 POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU, Ortaklıklar..., s.228.

kurucular tarafından sağlanır ve hisse senetlerinin tamamı bunlar tarafından taahhüt edilir. Bu durumda ortaklık kurulmuş sayılacağından tüm organlarının dolayısıyla yönetim kurulunun da tesbit edilmiş olması gerekmektedir. Dolayısıyla ani kuruluşta yönetim kurulu üyelerinin esas mukavelede belirlenmesi zorunluluk teşkil etmektedir (17).

Aslında TK 279 md.'de esas mukavelede belirtilmesi gereken unsurlar belirlenirken, ilk yönetim kurulu üyelerinin adlarının belirtilmiş olmasını zorunlu unsurlar arasında sayılmamıştır. Oysa işin yapısı gereği özellikle ani kuruluşta yönetim kurulu üyelerinin esas mukavelede yer alması zorunluluğu kanunda belirtilmeliydi. Bu zorunluluk TK 279 mad.'de belirtilmemiş olmakla beraber hem kuruluştaki özellik hem de TK 279. mad.'nin 6. b.'inden genişletici yorum suretiyle çıkarılmaktadır (18).

Anonim ortaklıklarda diğer kuruluş şekli olan tedrici kuruluşta ise bu tip bir zorunluluk bulunmamaktadır. İlk yönetim kurulu üyelerinin sözleşme ile atanması mümkün olmakla birlikte zorunluluk teşkil etmemektedir. Eğer esas mukavele ile üye tayini yoluna gidilmemişse üyeler kuruluş genel kurulu tarafından belirlenirler (19). Burada zorunluluk olmamasının nedeni tedrici kuruluşta sermayenin tamamının kurucular tarafından taahhüdü söz konusu değildir, sermaye için halka müracaat edilmesi gerekmektedir. Halka müracaat söz konusu olduğu için de ilk yönetim kurulu üyelerinin tesbiti daha sonraya bırakılabilmektedir (20). Eğer bu şekilde üyelerin sonradan tesbiti yoluna gidilmişse kuruluş genel kurulu

17 Kemal Şükrü ONSUN, *Ticaret Şirketleri*, Ankara, 1949, s.221.

18 DOMANIÇ, *Anonim...*, s.469.

19 İMREGÜN, *Anonim...*, 1989, s.192.

20 PULAŞLI, *Şirketler...*, s.262.

toplandığında TK 289. maddeye göre ilk yönetim kurulu üyelerinin belirlenmesi gerekir ⁽²¹⁾.

III- KAMU TÜZEL KİŞİLERİNİN ÜYE TAYİNİ

TK 275. madde düzenlenmesi ile konusu kamu menfaatleri ve/veya kamu hizmetleriyle ilgili olan anonim ortaklıklar da, esas mukavelede gösterilmek üzere devlet, vilayet, belediye gibi kamu tüzel kişilerine yönetim kurulunda üye bulundurma hakkı tanınmıştır. Bu hak tanınırken de diğer üyelere farklı olarak bu kamu tüzel kişilerinin ortaklıkta pay sahibi olmaları da aranmamıştır ⁽²²⁾.

TK 275. maddede geçen "... kamu hizmeti..." tanımlamasının kapsamının tesbiti tam olarak yapılmamakla beraber bu maddede kamu tüzel kişilerinin yetkilerini hangi tip şirketlerde kullanabilecekleri belirlenmiştir ⁽²³⁾. TK 275. madde hükmüne dayanılarak yönetim kurulu üyeliğine getirilen üyeler de, genel kurul tarafından seçilen diğer üyeler gibi tüm hak ve yetkilere sahiptirler. Bu konuda iki grup üye arasında farklı bir düzenleme yoktur ⁽²⁴⁾. Fakat bu üyelerin azilleri, görevden alınmaları, seçilmelerinde olduğu gibi kendilerini atayan kamu tüzel kişilerine aittir ⁽²⁵⁾.

21 PULAŞLI, a.g.e., s.266.

22 İMREGÜN, Anonim..., s.192.

23 ÇEVİK, Anonim..., s.6.

24 Hayri DOMANIÇ-Oğuz İMREGÜN-Ünal TEKİNALP, *Ticaret Hukuku Anonim Limited Ortaklıklar- Kooperatifler Kıymetli Evrak*, İstanbul, 1970, s.64.

25 DOMANIÇ, Anonim..., s.471.

Kamu tüzel kişilerinin atayacakları bu üyelerin sayıları konusunda kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır (26). Doktrinde ise İmregün ve Tandoğan'a göre esas mukavelede belirtilmek koşuluyla kamu tüzel kişileri birden fazla temsilciyi yönetim kuruluna sokabileceklerdir (27). Tekinalp'e göre ise kamu tüzel kişileri birden çok temsilci ile yönetime katılamayacaklardır (28).

Yönetim kurullarına tayin edilecek temsilcilerin sayısı konusunda her ne kadar yazarlar farklı düşünceler de bunlara tanınacak oy oranında hepsi aynı görüştedirler. Yani tüm üyeler eşit oya sahiptirler.

Kanımca II. Bölümde de ayrıntılarıyla inceleyeceğimiz gibi birden çok temsilcinin bir oya sahip olmasındaki zorluklar nedeniyle kamu tüzel kişilerinin yönetim kuruluna bir temsilci göndermeleri daha isabetli olacaktır (29).

IV- YÖNETİM KURULU TARAFINDAN ÜYE SEÇİMİ

Burada görev yapmakta olan bir yönetim kurulunda üyelerden birinin üyelik sıfatı sona erdiği zaman bu açığın yönetim kurulu tarafından kapatılması söz konusu edilmektedir (30). Bu halde yani yönetim kurulundaki üyeliklerde boşalma meydana geldiği zaman bu yere kanunda ve esas mukavelede öngörülen nitelikleri

26 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.192.

27 İMREGÜN, a.g.e., s.182; Haluk TANDOĞAN, "Hükmi Şahısların Anonim Şirket İdare Meclisinde Temsili", BATİDER, C.I, 1961, s.7.

28 Ünal TEKİNALP, Yönetim Kurullarında Tüzel Kişilerin Temsili, Ankara, 1965, s.82.

29 Bkz. aştğ., , s. 23 vd.

30 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.193.

taşıyan birisi seçilir. Fakat böyle seçilen bir üyenin de yapılacak ilk genel kurulun onayına sunulması gerekmektedir. Genel kurul ise bu seçimi onaylayabileceği gibi red etme hakkına da sahiptir. Onay halinde bu üye yerine seçildiği üyenin kalan süresini tamamlayabilecektir. Red halinde ise yeni üyeyi genel kurul seçecektir (31).

Bu konuda bir soru gündeme gelmektedir. O da yönetim kurulunun bu şekilde doldurabileceği üye sayısında bir sınır söz konusu edilebilir mi? Bu konuda kabul edilen, ayrıntılarıyla III. bölümde de inceleyeceğimiz üzere yönetim kurulu çalışması için gerekli olan yeter sayıyı kaybetmeyecek orandaki açığa üye atayabileceğidir. Fakat meydana gelen boşalmalar nedeniyle yönetim kurulu toplantı yeter sayısına ulaşamıyorsa başka çözüm yolları devreye girecektir (32) (33).

V- BANKALAR KANUNUNDAKİ ÜYE SEÇİM TARZI

Buraya kadar sıraladığımız üye seçim şekillerinden farklı bir düzenlemenin bankacılıkla uğraşan anonim ortaklıklarda olduğunu görmekteyiz (34).

31 DOMANIÇ, Anonim..., s.471.

32 Bkz. aşg. , s.47 vd.

33 POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU, Ortaklıklar..., s.263.

34 3182 Sayılı Bankalar Kanunu'nun 63. maddesi 512. Sayılı K.H.K. ile 16.9.1993 tarihinde yürürlükten kaldırılmadan önce bir üye seçim tarzı daha vardı. Bu seçim tarzı T.K. 275 madde benzeri bir düzenlemeydi. Yürürlükten kaldırılan bu 63. maddeye göre Bakanlık mevduat toplayan bütün bankalara bir yönetim kurulu üyesi atayabilecekti. Üstelik T.K. 275. maddede üye atanabilmesi için esas mukavelede hüküm bulunması zorunluluğu var iken 63. maddede böyle bir kayıt da getirilmemişti.

Bankalar Kanunu'ndaki bu üye seçim şekli 64. maddede bulunmaktadır. Bu madde bankanın mali bünyesinin güçlendirilmesi amacıyla yönetim kurulu ile Bakanlık arasındaki yükümlülükleri düzenlemiştir. İşte 64. maddeye göre bankanın mali bünyesini güçlendirmek amacıyla gerektiği takdirde yönetim kurulu üyelerini kısmen veya tamamen görevden alıp yerlerine yenilerini atayabileceği gibi görevdeki üyelere ek üye ataması da yapabilecektir

İkinci Bölüm
ANONİM ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU ÜYESİ
OLABİLMENİN ŞARTLARI

Yönetim kurulu, anonim ortaklığın kanunla düzenlenmiş zorunlu organlarından birisidir (35). Organlar ise tüzel kişilerin ayrılmaz birer parçasıdırlar. Dolayısıyla yönetim kurulu ile anonim ortaklık arasında organik bir bağ mevcuttur. Aslında yönetim kurulu da anonim ortaklık tüzel kişisi gibi soyut bir kavram olduğu için ona canlılık veren, hareketini sağlayanlar gerçek kişi olan üyelerdir (36)..

TK 317. mad. düzenlemesinde anonim şirketin yönetim kurulu tarafından idare ve temsil olunacağı belirtilerek, şirketi gerek iç gerekse dış ilişkilerde temsile yönetim kurulu yetkili kılınmıştır. Kısacası yönetim kurulu ortaklığa ait medeni hakları kullanmaktadır (37). Dolayısıyla bu derece önemli yetkileri elinde bulunduracak, kullanacak kişilerde bir takım özelliklerin aranması veya bu kişilerin bazı koşulları yerine getirmekle yükümlü tutulmaları çok doğaldır.

35 PULAŞLI, Şirketler..., s.297.

36 POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU, Ortaklıkların..., s.261.

37 PULAŞLI, Şirketler..., s.298.

Yönetim kurulu üyesi olabilmek için kanunlarla bir takım şartlar getirildiği gibi, şirket esas mukavelesi ile de bu yolda düzenlemeler yapmak mümkündür (38). Böylece yönetim kurulu üyesi olabilmek için aranan nitelikler kanundan ve esas mukaveleden doğanlar olmak üzere başlıca iki gruba ayrılmaktadır.

I- ÜYE OLABİLMEK İÇİN KANUNLARLA GETİRİLMİŞ OLAN ŞARTLAR

1. GENEL NİTELİKLİ KANUNLARLA GETİRİLEN DÜZENLEMELER

Bu başlık altında incelenecek olan şartlar farklı bir düzenleme olmadığı takdirde bütün anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinde bulunması istenen özelliklerdir.

A) Pay Sahipliği ve Hisse Senedi Tevdiî Yükümlülüğü

a) Pay Sahipliği

Pay sahipliği konusunda getirilen düzenleme TK 312. mad.'nin 2. f.'sında bulunmaktadır. TK 312. mad.'nin 2. f.'sına göre "idare meclisi pay sahibi âza ortaklardan teşekkül eder. Ancak pay sahibi olmayan kimseler âza seçildikleri takdirde bunlar pay sahibi sıfatını kazandıktan sonra işe başlayabilirler." Bu maddeye göre kural olarak yönetim kurulu üyeleri pay sahipleri arasından yani şirket ortakları arasından seçilirler (39). Kural bu olmakla birlikte üyeliğe seçilebilmek için başlangıçta pay sahibi olmak şart değildir (40). Yani pay sahibi

38 DOMANIÇ-İMREGÜN-TEKİNALP, Ticaret Hukuku..., s.65.

39 PULAŞLI, Şirketler..., s.299.

40 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.150.

olmayan kişiler de yönetim kuruluna seçilebilecektir. Uygulamada Yargıtay'ın da tutumunun bu doğrultuda olduğunu görmekteyiz (41). Fakat bu seçilen kişinin pay sahibi olmadan göreve başlayabileceği anlamına gelmemektedir.

Pay sahibi olmadan yönetim kurulu üyeliğine seçilebilme yolundaki düzenlemenin 1956 yılında yürürlüğe giren yeni TK. ile getirildiğini görmekteyiz. Eski TK'da bu maddeye denk gelen 312. mad.'de ise yönetim kurulu üyelerinin sadece ortaklar arasından seçilebileceği düzenlenmişti (42). Yeni kanun ile olay iki aşamalı olarak düzenlenmiştir: Birinci aşama pay sahibi olmayan bir kişinin de yönetim kurulu üyeliğine seçilebileceği, ikinci aşama ise başlayabilmek için pay sahibi olunması zorunluluğudur. Kanun bu tip bir düzenleme ile pay sahibi olmayan kimselerin de üye olabilmeleri yolunu açmış olmaktadır (43).

Fakat TK 312. mad.'de üyelerin sahip olmaları gereken payın miktarı belirtilmemiştir (44). Dolayısıyla bir tek paya bile sahip olmak seçilebilmek için aranan pay sahipliği koşulunun gerçekleşmesi için yeterli olmaktadır (45).

Pay sahibi olmadan seçilen üyeler, pay sahibi oluncaya kadar göreve başlayamazlar. Başlamışlarsa da, şirketten bir ücret alamayacakları gibi almışlarsa

41 Tuğrul ANSAY, **Yargıtay Uygulamasında Anonim Şirketler Hukuku (Yargıtay'ın 1975-1980 Yılları Arasında verdiği Kararlar)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1981, s.12.

42 Baki TOKSAL, "Yeni Ticaret Kanununun Getirdiği Yenilikler", **İKTİSAT VE MALİYE**, C.V, S.5, s.251.

43 Ünal TEKİNALP, "Yönetim Kuruluna Seçilebilmek İçin Pay Sahibi Olmak Şart Değildir, Kuralının Anlamı ve Uygulama Alanı", **İKTİSAT VE MALİYE**, C.XXII, S.7, Ekim, 1975, s.286.

44 Orhan ÇEVİK-Kenan AZIK, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, 1971, s.63.

45 İMREGÜN, **Anonim...**, 1989, s.199.

da iade etmekle yükümlüdürler (46).

Kanunda pay sahipliği koşulunun getirilmiş olmasının başlıca nedeni ortaklık ile üyeler arasında yakın ilişkinin sağlanmak istenmesidir (47). Böylelikle üyenin şirket işleri ile olan menfaati ve bağlılığının artacağı düşünülmüştür (48). Üyenin menfaati ve ortaklığın menfaati birbirine bağlanınca yönetim kurulu daha iyi çalışacak ve üyelerin menfaatleri nedeniyle ortaklığın menfaatleri de korunacaktır. İşte tüm bu kaygı ve düşüncelerle kanunda böyle bir hükme yer verilmiştir (49).

Fakat kanunda payın miktarı belirtilmediği için ve bir tek paya sahip olmak dahi bu koşulun yerine gelmesinde yeterli kabul edildiği için bu düzenleme uygulamada bir anlam ifade etmemektedir (50).

Ayrıca hamiline hatta nama yazılı hisse senetleriyle, inançlı temliklerle görünüşte pay sahipliği yaratılabilmektedir. Bu nedenlerle kural, uygulamada konuluş amacından ayrılarak Tekinalp'in deyimiyile "saman adamların" ortaklıklarda görev almalarına yol açmıştır (51).

Kanundaki pay sahibi olmaya dair açık ifadeye rağmen bazı yazarlarca bu hükümden vazgeçilmesinin dolayısıyla yönetim kurulu üyeliğinin bu koşula bağlı tutulmamasının daha isabetli olacağı savunulmaktadır (52).

46 İsmail DOĞANAY, TCK Şerhi, C.I, Ankara, 1981, s.733.

47 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.199.

48 Tuğrul ANSAY, Anonim Şirketler Hukuku Dersleri, 3. B., Ankara, 1970, s.89.

49 TEKİNALP, "Yönetim...", s.285.

50 Aynı görüşte, ANSAY, Anonim..., s.89; TEKİNALP, a.g.m., s.285; İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.199.

51 TEKİNALP, a.g.m., s.285.

52 TEKİNALP, a.g.m., s.285; İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.199; ANSAY, Anonim..., s.89.

Doktrinde farklı görüşlere yol açan bir konu da pay sahibi olmadan üyeliğe seçilenebilir fakat göreve başlanamaz şeklindeki düzenlemenin, üyelerin seçim ve/veya tayin şekillerine göre farklı ele alınmasıdır. İmregün'e göre ⁽⁵³⁾: Esas mukavele ile atanan ilk yönetim kurulu üyelerinin mutlaka pay sahibi olması gerekir. Aksi halde, tescil anında tüzel kişilik iktisab edilemeyeceğinden, yasal organ olan yönetim kurulu oluşamayacaktır. Keza sırf paradan başka sermaye ile kurulan anonim ortaklıklarda paylar tescil tarihinden itibaren iki yıl süre ile ahara devredilemeyeceğinden (TK 404) bu gibi ortaklıklarda tescil tarihinden itibaren iki yıl geçmedikçe pay sahibi olmayan kişiler yönetim kuruluna seçilemeyeceklerdir.

Oysa Tekinalp'e göre ⁽⁵⁴⁾: pay sahibi olmayan gerçek kişiler ortaklık esas mukavelesi ile yönetim kurulu üyesi olarak belirlenebileceklerdir. Zira ilke yönetim kurulu üyelerinin bu sıfatı kazandıkları sırada pay sahibi olmaları şeklinde değildir. İlke bu sıfatın göreve başlama sırasında varolması yolundadır.

aa) Pay Sahipliğinin İstisnaları

TK'nun 312. mad.'si düzenlemesine göre yönetim kuruluna seçilenler pay sahibi olmadan göreve başlayamayacaklardır. Ancak bu kurala bir takım istisnalar getirildiğini görmekteyiz ⁽⁵⁵⁾.

53 İMREGÜN, a.g.e., 1989, s.199; Aynı görüşte ÇEVİK-AZIK, Anonlm..., s.65; ÇEVİK, Anonlm..., s.13.

54 TEKİNALP, Yönetim..., s.286.

55 ÇEVİK, Anonlm..., s.12.

Bu istisnalar;

Tüzel kişi temsilcisi olmak: Aslında tüzel kişinin temsilcisinin yönetim kuruluna seçilebilmesi için tıpkı diğer üyelerde olduğu gibi gerek kanun gerekse esas mukavele ile aranan şartlara sahip olması gerekecektir. Fakat TK 312. mad.'sinin 1. f. 1. c. 'ne göre yönetim kurulu üyesi olabilmek için pay sahibi olmak şart olduğu halde tüzel kişi temsilcisinin bizzat pay sahibi olmasına gerek yoktur. Zira temsil edilen tüzel kişilik zaten şirkette pay sahibidir ⁽⁵⁶⁾.

Kamu tüzel kişilerinin temsilcileri: TK 312. mad. düzenlemesinde, TK 275. mad. hükmünün mahfuz tutulduğunu görmekteyiz. Bu nedenle devlet, vilayet, belediye gibi kamu tüzel kişilerinin, yönetim kurullarına temsilci olarak gönderdikleri kişilerin pay sahibi olmalarına gerek yoktur. Aslında bu gibi kamu tüzel kişilerinin ortak olmaları dahi aranmadığına göre, temsilcilerinin ortak olmaları zaten söz konusu edilemez ⁽⁵⁷⁾.

b) Hisse Senedi Tevdii Yükümlülüğü

Anonim ortaklıklarda pay sahipliği konusu ile birlikte incelenmesi gereken bir özellik de TK 313. mad.'de düzenlemesidir. Yani üyelerin hisse senedi tevdii mecburiyetidir.

TK 313. mad. düzenlemesine göre pay sahibi olmayan veya ortaklığa tevdii edilecek kadar payı bulunmayan kişinin yönetim kurulu üyeliğine seçilmesi durumunda, üyenin göreve başlayabilmesi için mutlak TK 313. mad.'de belirtilen miktarda ortaklığa ait hisse senedini tevdii etmek üzere hisse senedi sahibi olması

⁵⁶ TANDOĞAN, Hükmi..., s.8.

⁵⁷ TANDOĞAN, a.g.m., s.9.

gerekmektedir ⁽⁵⁸⁾.

Doktrinde yazarların bir kısmı ⁽⁵⁹⁾ hisse senedi tevdi mecburiyetini üyelik sıfatının kazanılabilmesi için aranan nitelikler arasında ele alırken, bir kısım yazarların ise bunu bağımsız bir bölüm olarak incelediklerini görmekteyiz ⁽⁶⁰⁾.

Aslında hisse senedi tevdi, yönetim kurulu üyeliğine seçilebilmek için bir koşul değildir. Bu, yönetim kurulu üyeliğine seçildikten sonra, göreve başlayabilmenin bir şartıdır ⁽⁶¹⁾. Kanunun bu hükmü emredici mahiyette olduğu için, ticaret sicil memuru teminat niteliğindeki bu hisse senetlerinin, üyeler tarafından şirkete tevdi edilip edilmediği hususunu incelemeli, eğer edilmemişse üyeleri sicile tescil ve ilandan imtina etmelidir ⁽⁶²⁾.

TK 313. mad. düzenlemesinde en az ne miktar hisse senedinin teminat olarak verilmesi gerekeceği belirtilmiştir. Oysa ortak olmak için böyle bir düzenlemenin olmadığını görmekteyiz. TK 313. mad.'de yatırılması istenen oran esas sermayenin 1/100'ü miktarda hisse senedir. Fakat esas sermayenin 1/100'ü 5.000 TL'yi

⁵⁸ Bekir Mazhar ERÜRETEN, *Açıklamalı-Uygulamalı-İçtihatlı Anonim Şirket ve Davaları*, İstanbul, 1988, s.291; Oğuz İMREGÜN, *Anonim Ortaklıklar*, 2.B., İstanbul, 1970, s.153.

⁵⁹ ONSUN, *Ticaret...*, s.222; Fehiman TEKİL, *Şirketler Hukuku Anonim Şirketler*, C.II, İstanbul, 1976, s.239; İrfan BAŞTUĞ, *Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri*, İzmir, 1974, s.359; ANSAY, *Anonim...*, s.90; PULAŞLI, *Şirketler...*, s.301.

⁶⁰ DOMANIÇ, *Anonim...*, s.484; DOMANIÇ-İMREGÜN-TEKİNALP, *Ticaret Hukukuna...*, s.66; ÇEVİK, *Anonim...*, s.16; Özkan TIKVEŞ, *Ticaret Şirketleri ve Uygulama*, İstanbul, 1990, s.82; İMREGÜN, *Anonim...*, 1970, s.153.

⁶¹ İMREGÜN, a.g.e., s.153.

⁶² İsmail DOĞANAY, *TCK Şerhi*, C.I, Ankara, 1974, s.694.

aşarsa fazlası için zorunluluk kabul edilmemiştir.

Kural olarak şirkete verilecek bu hisse senetlerinin üyelere ait olması gerekmektedir. Fakat TK 312. mad.'sinin 2. f.'sına göre diğer üyelerin onayı olduğu takdirde hisse senetleri üçüncü bir şahıs tarafından da teminat olarak verilebilecektir. Ancak bu düzenleme yani hisse senedinin bir üçüncü şahıs tarafından verilebileceğinin kabulü, üyenin şirkette ortak olması gerektiği koşulunu bertaraf edemez. Yönetim kurulu üyesinin bir pay da olsa sahip olarak ortak sıfatını alması gereklidir (63).

Yine TK 313. mad.'ye göre bu hisse senetleri üyelerin görevlerinden doğan sorumluluklarına karşı rehin hükmündedir (64). Oysa eski TK'da bu hisse senetlerinin teminat hükmünde olduğu belirtilmişti (65).

Yeni TK'daki düzenlemede hisse senedi tevdi rehin hükmünde kabul edildiğinden bu konuda MK'nun kıymetli evrakın rehnedilmesiyle ilgili 870 vd. maddelerine göre işlem yapılması gerekecektir (66).

Aslında bu düzenlemenin uygulamada önemi yok gibidir. Zira, bu senetlerin verilmiş nedeni üyelerin vazifelerinden doğan sorumluluklarına karşı rehin olarak kabul edilmeleridir. Oysa 5.000 TL'nin özellikle günümüzde hiçbir önemi yoktur. Ayrıca şirket işleri iyiye gitmediği zaman senetlerin değerleri de düşeceğinden teminat olma vasıfları iyice azalacaktır (67).

63 DOĞANAY, a.g.e., s.695.

64 ANSAY, Anonlm..., s.90.

65 ONSUN, Ticaret..., s.223; TOKSAL, "Yeni Ticaret", s.252.

66 ANSAY, Anonlm..., s.90; DOĞANAY, TCK Şerhi, 1981, s.736.

67 ANSAY, a.g.e., s.90.

Üyeler tarafından verilen bu hisse senetleri üyelerin genel kurulca ibrasına kadar başkalarına devrolunamaz ve geri alınamaz (68).

TK 313. mad.'de, 275. mad. hükmü mahfuz tutulduğu için kamu tüzel kişileri tarafından yönetim kurulu üyesi olarak gönderilen temsilcilerin böyle bir yükümlülükleri sözkonusu değildir (69).

B) Gerçek Kişi Olmak

Yönetim kurulu üyeliğine seçilebilmek için TK 312. maddesinde öngörülen şartlardan bir diğeri üyenin gerçek kişi olmasıdır. Tüzel kişiler anonim ortaklıkta ne kadar büyük paya sahip olurlarsa olsunlar yönetim kurulu üyesi seçilemezler. Ancak kendi temsilcilerini genel kurulda üye olarak seçtirebilirler (70).

Eski TK düzenlemesinde tüzel kişilerin de yönetim kurulu üyesi olabilmelerine bir engel yoktu. Bu 1956 yılında yürürlüğe giren yeni TK ile getirilen bir yeniliktir. Bu yeni düzenlemenin getirilmesinin en büyük faydası üyenin bu sıfatı ile şirkete ve üçüncü kişilere karşı sorumlu tutulabilmesi olmuştur (71). Toksal'a göre bu faydasının yanında bu yeni düzenlemenin en büyük özelliği yeni TK'daki gibi yönetim kurulu üyesi gerçek kişi olursa bizzat kendi namına işler yapabilecektir, oysa hükmi şahsın üye olması halinde üye ilgili olduğu hükmi şahsın bir organı olarak görev yapabilecektir. Dolayısıyla Toksal Adliye Encümeni Mazbatasındaki

68 İMREGÜN, Anonim..., 1970, s.153.

69 ERİŞ, Türk Ticaret..., s.901.

70 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.196.

71 TOKSAL, Yeni Ticaret..., s.252; DOĞANAY, TCK Şerhi..., 1981, s.733; Dipnot 245.

gerekçeye katılmamaktadır (72).

Tandoğan'a göre ise pay sahibi tüzel kişilerin yerine yönetim kuruluna temsilci olarak gerçek kişilerin seçilmesinin nedeni; "idare meclisi azalığı sıkı surette şahsa bağlı bir vazifedir, âzanın şahsi vasıflarının ve ona karşı olan itimadın ehemmiyeti büyüktür, bizzat hükmi şahıs âza seçilirse onun bu âzalığı hükmi şahsiyetin gerisinde kalan ve değişebilen muhtelif şahıslar tarafından icra edilecektir. Halbuki muayyen bir tek hakiki şahsın işlerden mesul olması tabii şirket onun hissedarları ve alacaklıları bakımından daha emniyet vericidir (73)".

TK 312. mad.'de 275. mad. hükmünün mahfuz tutulduğunu biliyoruz. Bu madde kamu tüzel kişilerinin anonim ortaklıklara katılmasını düzenleyen bir maddedir. Bu maddenin gerekçesinde haklı olarak belirtildiği gibi devletin komiserler aracılığıyla ortaklıkları kontrolü amacına ulaşmamaktadır. Zira genellikle komiserler şirket işlerine sokulamamaktadırlar. Oysa öyle anonim ortaklıklar vardır ki bunların faaliyetleri kamu menfaatleri ile ilgilidir. Bunları kontrol altında tutmak kamunun menfaati açısından önemlidir. İşte bu ve buna benzer gerekçelerle kamu tüzel kişilerine esas mukavelede belirtmek şartıyla yönetim ve denetim kurullarında birer temsilci bulundurmaları hakkı tanınmıştır. Burada kamu tüzel kişilerinin pay sahibi olup olmamaları önem taşımamaktadır (74).

Burada önemli bir nokta da tüzel kişiliğin, ortaklıkta ne kadar büyük payı olursa olsun ancak tek bir kişiyi temsilci olarak seçtirebilmesidir. Ortak ister gerçek ister tüzel kişiliğe sahip olsun yönetim kurulunda ancak bir üyelik

72 TOKSAL, a.g.m., s.252; Adliye Encümeni Mazbatasındaki gerekçeye göre bu tarz bir düzenlemenin en büyük faydası temsilcinin şahsen sorumlu tutulabilmesidir.

73 TANDOĞAN, Hükmi..., s.4.

74 TANDOĞAN, a.g.m., s.5.

alabilecektir (75). Ortağın yönetim kurulunda temsili konusunda doktrinde ayrıntılarıyla incelenen önemli bir konu da birden çok temsilcinin birlikte temsili sorunudur. İmregün birden çok temsilcinin birlikte temsilini kabul etmemektedir (76).

Bu konuda TK'da "... hükmî şahsın temsilcisi olan hakiki şahıslar âza seçilebilirler" denilmektedir. Buradaki kelimelerin çoğul olması Tekinalp'e göre; "başarılı olmayan bir ifadedir", dolayısıyla bir problemin varlığından bile bahsedilemez. TK 312. mad.'de temsilci hakiki şahıslar denmekte, temsilci kelimesi çoğul olarak kullanılmamaktadır. Buradaki çoğul kelimeler ile temsilcilerin içinden seçileceği gerçek kişiler kategorisine işaret edilmek istenmektedir. Dolayısıyla TK'daki ifadeleri bu yolda anlamak gerekecektir (77).

Yine tüzel kişilerin yönetim kurulunda birden fazla temsilci ile temsilini kabul edersek ortaya bazı sorunlar çıkacaktır. Örneğin; bir tüzel kişiliği temsilen üç temsilcinin olduğunu varsayarsak üç temsilcinin bir yönetim kurulu üyesi olarak kabulü gerekecektir (78). Oysa Danıştay 3. Dairesinin 29.12.1976 tarihinde verdiği bir istişari kararında açıkça belirttiği üzere:

- "Pay sahibi olan bir kişi ister gerçek ister tüzel kişi olsun yönetim kurulunda birden fazla üyelik işgal edemez;
- Hisse miktarı ne olursa olsun bir ortağın ortaklık sıfatı da tek olduğundan gerçek ve tüzel kişi her ortağın yönetim kurulunda ancak bir üyeliği ve bir oyu olması zorunludur;

75 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.197.

76 İMREGÜN, a.g.e., s.197.

77 TEKİNALP, Yönetim..., s.78; ÇEVİK, Anonim..., s.10.

78 ÇEVİK, a.g.e., s.10.

- Tüzel kişilerin yönetim kurulunda birden fazla üye ile temsil edilebilmeleri o anonim ortaklığın tüzel kişinin egemenliği altına girmesi sonucunu doğurur;
- Halbuki kanun koyucunun amacı ve TK emredici hükümleri gerçek ve tüzel kişilerin yönetim kurulunda birer oya sahip olmalarıdır (79)".

İşte Danıştay tarafından sıralanan bu gerekçelerde de belirtildiği gibi yukarıdaki örnekte belirtilen üç temsilci ancak bir oya sahip olabilecektir. Oysa yönetim kurulu toplantılarında her üyenin bir tek oy vardır ve TK'da naiblik müessesesi de yasak olduğu için niyabeten oy kullanılamıyacaktır. O halde üç temsilci ile temsil edilen bir tüzel kişi adına bir oy nasıl kullanılacaktır? Birlikte ve tek oyu kullanacakları söylenemez. Temsilciler tek tek oy kullanacak olurlarsa da bu gerek Danıştay kararındaki gerekse kanundaki gerekçelere aykırılık oluşturmuş olacaktır. Ayrıca oyun bölünmezliği kuralı gereğince de yeni ihtilaflar ortaya çıkacaktır. Yine ortaklıkta birden çok temsilci olması halinde daha çok kişiye ücret ödenecektir ki bu da basiretli bir tacirin davranışı olamaz (80).

Tüm bu nedenlerle Tekinalp'in belirttiği gibi kanundaki çoğul kelimeler ile temsilcilerin içinden seçileceği gerçek kişiler kast edilmektedir. Dolayısıyla birden çok temsilcinin birlikte temsili müessesesi kabul edilmemektedir.

C) Üye Olabileceklerin Ehliyeti

TK'da yönetim kurulu üyelerinin ehliyeti konusu ile ilgili bir düzenlemeye rastlamamaktayız. Ancak yetki ve sorumluluklar açısından ağır bir mevki olan

79 Yaşar KARAYALÇIN, *Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler, Hukukî Mütalalar (1988-1991)*, BANKA VE TİCARET HUKUKU ENSTİTÜSÜ, 1992, s.106.

80 ÇEVİK, *Anonim...*, s.11.

yönetim kurullarında görev alacakların tam ehliyet sahibi olmaları için gereğidir (81).

Aşağıda (82).ayrıntılarıyla incelendiği ve Yargıtay Kararında da (83) belirtildiği gibi TK'da yönetim kurulu üyelerinin sıfatlarıyla ilgili vaz edilen TK 312. mad. düzenlemesine göre şirket ortaklığı, üyeliğe seçilebilmek için yeterli olduğu izlenimi yaratıyorsa da, yeterli olmamakta zira TK 315/ 2 f.'sında yönetim kurulu üyeliğine seçilen bir kişinin sonradan ehliyetinin kısıtlanması hali üyeliğin kendiliğinden sona erme sebebi kabul edildiğine göre, üyeliğe seçilecek kişinin başlangıçta kısıtlı olmaması yani tam ehliyetli olması gerekecektir.

Her ne kadar TK'da bu konuda bir düzenleme yoksa da Ticaret ve Sanayi Bakanlığı üyelerde iyi hal veya ticari ehliyet belgesi aramaktadır (84).

Dolayısıyla TK. böyle bir zorunluluk getirmiyorsa da ortaklar şirketin konusunu ve amacını bilen, bilgili, piyasaya hakim, üçüncü kişilerce itibarlı kimseleri işbaşına getirmeye özen göstermelidirler (85).

D) TK 315/2'de Belirtilen Nitelikler

TK 315. mad.'nin 2. f.'sında seçilmiş bulunan yönetim kurulu üyelerinin bu sıfatlarını kaybetmelerine yol açacak bir takım nedenler düzenlenmiştir. Kanundaki

81 ÇEVİK, a.g.e., s.14.

82 Bkz. a.ş.ğ.s.58.

83 Y.II.H.D., 5.12.1986, T.,E. 1986/6762, K.1986/6565, YKD, C.XII, S.3, Mart 1987, s.431.

84 DOMANIÇ, Anonim..., s.466.

85 ÇEVİK, Anonim..., s.14.

düzenlemeye göre bunlar iflas, kısıtlılık, lüzumlu kanunî vasıfların kaybı, ağır hapis, sahtekarlık, emniyeti suistimal, hırsızlık ve dolandırıcılık suçlarından mahkumiyettir. Bunlar nasıl ki üyeliği sona erdiriyorlarsa aynı zamanda seçilmeye de engel teşkil etmektedirler (86). Üstelik TK 315/2'de lüzumlu kanuni vasıflar demek suretiyle üyelerin baştan belirli nitelikleri haiz kişiler olmaları gerektiği zımnen açıklanmış bulunmaktadır (87).

Bu nedenlerin üyeliğe seçilmeye engel olması için Domaniç'e göre iflas ve mahkumiyet kararlarının kesinleşmesi gerekmektedir. Fakat aynı yazara göre bu nitelikler eğer üyeliğin sona ermesi aşamasında ele alınıyorsa mahkumiyet için kesinleşme şart değil, fakat iflas kararı için kesinleşme gereklidir (88). Yani yazar bu niteliklere ait mahkeme kararlarının etkilerini üyeliğe seçilirken ve sona erdirirken olmalarına göre farklı ele almaktadır.

Kanımcı üyeliği sona erdiren nedenlerdeki gerekçelerle (89) iflas hali dışında diğer suçlardan mahkumiyet halinde kararın kesinleşmesini beklemeden mahkumiyetin üyeliğe engel teşkil edeceğinin kabulü daha doğru olacaktır.

E) Yönetim Kurulu Üyeliği ile Denetçiliğin Bağdaşmazlığı

TK 347/ 4 f.'da "Murakıplar, aynı zamanda idare meclisi âzalıklarına seçilemeyecekleri gibi, şirketin memuru dahi olamazlar" denmektedir.

86 DOMANIÇ, Anonim..., s.467.

87 ÇEVİK-AZIK, Anonim..., s.64.

88 DOMANIÇ, Anonim..., s.467,477.

89 Bkz. aşt. s.64.

Bu hükme göre bir denetçinin yönetim kurulu üyesi olmaması gereklidir. Denetçilik sıfatı yönetim kurulu üyeliğine seçilebilmek için engel teşkil etmektedir. Bu hüküm karşısında denetçinin yönetim kurulu üyeliğine seçilememesi gereklidir (90).

Fakat doktrinde yazarların çoğu bir denetçinin yönetim kurulu üyeliğine seçilmesi halinde denetçilik sıfatının düşerek yönetim kurulu üyesi olunabileceğini kabul etmektedirler (91). Yalnız Çevik, önceden denetçi olan üyenin ibra edilmedikçe yönetim kurulu üyeliğine başlayamayacağını kabul etmektedir (92).

Bu kuralı tüzel kişilere uygulayacak olursa; bir tüzel kişi bir anonim ortaklıkta hem yönetim kuruluna hem denetim kuruluna temsilci üye gönderemeyecektir. Bunlardan biri için tercihini yapacak ve tercihini yaptığı yer için temsilci gönderebilecektir (93).

F) Yönetim Kurulu Üyelerinin Tabliyeti

T K.'nda yönetim kurulu üyesi olabilmek için Türk vatandaşı olma, belirli bir meslekten olma veya Türkiye'de ikamet ediyor olma gibi bir takım şartlar aranmamıştır (94). Kişilerin üye olabilmeleri için kanunda düzenlenen diğer şartları yerine getirmiş olmaları yeterli sayılmıştır. Kural bu olmakla beraber istisnaen bazı alanlardaki imtiyazlardan faydalanılmak istenmesi halinde üyelerin

90 DOMANIÇ, Anonim..., s.468.

91 BAŞTUĞ, Şirketler..., s.358; ANSAY, Anonim..., s.88.

92 ÇEVİK, Anonim..., s.15.

93 ÇEVİK, a.g.e., s.15; DOMANIÇ-TEKİNALP-İMREGÜN, Ticaret Hukuku..., s.65.

94 TEKİL, Şirketler Hukukunun..., s.238.

tabiiyeti önem taşımaktadır (95). Anonim ortaklıklar hukukunda tabiiyet nedeniyle sahip olunabilecek önemli bir imtiyaz alanı deniz ticaret hukukunda ortaya çıkmaktadır.

Deniz hukukunda devletler, kendi liman ve karasuları arasında insan ve yük taşıma yani kabotaj hakkını, sadece kendi bayraklarını taşıyan gemilere tanıyıp diğer devlet gemilerine tanımazlar (96). Zira denizcilik alanında kabotaj hakkı hem milli ekonomi hem de güvenlik açısından büyük önem taşımaktadır. Böylelikle devletler kabotaj haklarını kullanarak belirli menfaatler ve imtiyazlar tanımak suretiyle ülkelerindeki denizciliğin gelişmesine yardımcı olurlar (97). Ülkemiz açısından ise kabotaj hakkından ve onun getirdiği imtiyazlardan ancak Türk Gemisi vasfını taşıyanlar yararlanabilecektir. İşte burada tabiiyet önem taşımaktadır.

TK.'na göre kural olarak yalnız Türk Gemileri, Türk bayrağı çekebilirler ve buna mecburdurlar da. Kanun Türk bayrağını çekme hakkı ile bunun kullanılmasını birbirinden ayrı düzenlemiştir. Kanunkoyucu hangi geminin Türk gemisi sayılması gerektiğini yani Türk bayrağı çekme hakkını tesbit ederken geminin gerçek veya tüzel kişilere ait olmasına göre farklı düzenlemeler getirmiştir (98). Biz daha fazla ayrıntıya girmeden geminin tüzel kişilere ait olması halini inceleyeceğiz. Gemi bir tüzel kişiliğe ait ise, bu kişiliğin yapısı ne olursa olsun Türk Kanunlarına göre tüzel kişilik kazanmış olması gerekmektedir. Eğer bu tüzel kişilik Türk Ticaret Siciline tescil edilmiş olan ticaret şirketlerinden ise şirketi idare ve temsil etmeye yetkili olanların yani yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunun Türk olması ve şirket esas mukavelesine göre de oy çoğunluğunun Türk vatandaşı olan ortaklarda

95 DOMANIÇ, Anonim..., s.467.

96 İsmail DOĞANAY, TCK Şerhi, C.III, Ankara, 1979, s.35.

97 Tahir ÇAĞA, Deniz Ticaret Hukuku, C.I, 5.B., İstanbul, 1978, s.53.

98 ÇAĞA, a.g.e., s.56.

bulunması gerekmektedir. Eğer gemi sahibi olan ticaret şirketi bir anonim şirket veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ise bu şartlara ek olarak şirket hisse senetlerinin nama yazılı olması ve başkalarına devrinin de yönetim kurulunun iznine bağlı olması aranacaktır. İşte bu şartları taşıyan tüzel kişilerin malı olan gemiler Türk gemisi sayılacaklar ve buna bağlanan imtiyazlardan yararlanabilecekleri gibi mükellefiyetlerine de katlanacaklardır (99). Fakat bu sayılan şartlardan birinin ortadan kalkması halinde gemi Türk gemisi olmaktan çıkacaktır (100). Ama bu üyeliği sona erdiren bir neden değildir. Burada üyenin tabiiyeti kanunî sonucu etkileyeceği nitelik taşımaktadır. Yani yönetim kurulu üyeliği devam ederken ortaklık sadece Türk gemisi olması sebebiyle sahip olduğu imtiyazları kaybedecektir (101).

2. ÖZEL KANUNLARLA GETİRİLEN FARKLI DÜZENLEMELER

Buraya kadar yönetim kurulu üyeliğine seçilebilmek için üyelerde ne gibi niteliklerin aranacağını gördük. Bu nitelikler daha ziyade genel düzenlemeler diye kabul ettiğimiz TK, MK, BK gibi kanunlarla getirilmiş olanlardır. Bunlar anonim ortaklık şeklinde kurulacak tüm şirketlerin yönetim kurulu üyeleri için geçerlidir. Fakat bu genel nitelikli kanunlar dışında ki bazı kanunlarda da işin niteliği gereği farklı düzenlemeler ve ek bir takım yükümlülükler getirildiğini görmekteyiz. Bu bölümde sözkonusu farklılıkları ele alacağız.

99 DOĞANAY, TCK Şerh..., C.III, s.36-37.

100 Fehiman TEKİL, Deniz Ticaret Hukuku, İstanbul, 1973, s.36.

101 DOMANIÇ, Anonim..., s.467; TEKİL, Şirketler..., s.238.

A) Bankalar Kanunuyla Getirilen Düzenlemeler

a) Eğitim Koşulu

2.5.1985 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren 3182 Sayılı Bankalar Kanunu'nun 21. mad.'sinde, 24. mad.'de genel müdür için öngörülen şartlardan süre hariç diğerlerinin yönetim kurulu üyelerinin yarısından bir fazlası için aranacağı belirtilmiştir (102). Üyelerin yarısından bir fazlası için aranacak bu koşullardan birinin eğitim şartı olduğunu görmekteyiz. Bu madde ile banka yönetim kurulunun uzmanlardan oluşması düşünülmüştür (103). Zira günümüzde bankacılığın özel ihtisas gerektiren bir meslek olduğu ve yöneticilerinde de bazı özellikler bulunması gerektiği görüşü hakimdir (104). İşte bu ve buna benzer nedenlerle yönetim kurulu üyelerinin yarısından bir fazlasının hukuk, iktisat, işletmecilik, maliye, bankacılık veya mühendislik-işletmecilik dallarında yüksek öğrenim görmüş olmaları aranmaktadır. Fakat bu şartın yerine getirilmiş sayılması için sadece mühendislik öğretimi yeterli değildir; öğrenimin mühendislik-işletmecilik alanında yapılmış olması gerekmektedir (105). Yalnız kanun 21. mad.'de üyelerde genel müdürler için aradığı tecrübe şartını getirmemiştir (106).

1985'te yürürlüğe giren 3182 Sayılı Bankalar Kanununa ilişkin çıkarılan 1 nolu tebliğe göre 21. madde ile getirilen eğitim şartı ile ilgili olarak bankalar

102 İhsan KARACAN, *Bankacılık Hukuku*, C.I, Nisan, 1987, s.96.

103 Özkan TIKVEŞ, *Bankalar Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu Şerhi*, İstanbul, 1992, s.65.

104 Faruk EREM-Akın ALTINOK-Haluk TANDOĞAN, *Bankalar Kanunu Şerhi*, 7.B., Ankara, Ocak, 1989, s.57.

105 Ünal TEKİNALP, *Banka Hukukunun Esasları*, C.I, İstanbul, 1988, s.119.

106 EREM-ALTINOK-TANDOĞAN, *Bankalar...*, 1989, s.57.

durumlarını buna uygun hale getirecekler ve bu durumu gösteren belgeleri Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına vereceklerdir. Yine bankalar bundan sonra yönetim kuruluna seçilecek üyelerinin öğrenim durumlarıyla ilgili belgeleri seçimi izleyen onbeş gün içinde Müsteşarlığa göndereceklerdir (107).

512 Sayılı K.H.K. ile yürürlükten kaldırılmadan önce 63. maddeyle atanan yönetim kurulu üyesinin tahsil şartına tabi olup olmayacağı konusunda doktrinde birçok tartışma mevcuttu (108).

63. maddenin yürürlükten kaldırılmasıyla doktrindeki bu tartışmaların bir önemi kalmamış bulunmaktadır. Fakat bu defa 64. madde gereği bakan tarafından atanan üyelere tahsil şartı aranıp aranmayacağı sorusu akla gelmektedir. Bu konuyla ilgili olarak 64. madde de bu üyelere sadece pay sahipliği ve hisse senedi tevdi hükmümlülüğünün aranmayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla bakan tarafından atanan bu üyelere de tahsil şartının aranması gerekeceği görüşündeyim.

107 R.G., 21.11.1985, s.18935.

108 EREM-ALTINOK TANDOĞAN'a göre tahsil şartı bakanlıkça atanacak yönetim kurulu üyesi için de aranmalıdır. *Bankalar...*, s.57. KARACAN ise konuyu ikiye ayırarak cevap vermekteydi. Ona göre yüksek öğrenim şartı yönetim kurulu üyelerinden yarıdan bir fazlası için aranmıştır. Dolayısıyla eğer bakanlık temsilcisi yüksek öğrenim yapmamışsa ve atanması ile 21. maddeye aykırılık meydana gelecekse üye yüksek öğrenim görmüş biri olmalıdır. Aksi söz konusu ise yani 21. maddeye aykırılık olmayacaksa bakanlık temsilcisinin yüksek öğrenim yapma zorunluluğu olmamalıdır. *Bankacılık...*, s.100.

b) Pay sahipliği ve Hisse Senedi Tevdii Yükümlülüğü

aa) Pay Sahipliği

TK.'nda olduğu gibi Bankalar Kanunu'na göre de yönetim kurulu üyeliği için kural olarak pay sahibi olmak gerekmektedir. Üstelik bu pay banka esas sermayesinin en az % 1 kadar olmak zorundadır. Oysa TK 312. mad.'de pay sahipliği için bir oranın belirtilmediğini görmekteyiz. Yine TK 313. mad.'de hisse senedi tevdiinde 5.000 TL gibi bir oran mevcut iken, Bankalar Kanununda bu oran 200 Milyon Liraya çıkarılmıştır. Oranın yüksek tutulmasından da amaç üyeleri karar ve eylemlerinde özene yönelterek, bankanın durumunun kötüleşmesi halinde onların da canlarının yanacağına inandırmaktır (109).

Acaba Ticaret Kanunu hükümlerinde olduğu gibi pay sahipliği burada da göreve başlayabilmenin bir koşulu mudur, yoksa üyeliğe seçilebilmenin bir şartı mıdır? Doktrinde kabul edilen, TK 312. mad.'nin 2. f.'sındaki sistemin burada da geçerli olduğudur. Yani Ticaret kanununda olduğu gibi Bankalar Kanunu açısından da pay sahipliğini göreve başlamanın bir şartı olarak kabul etmek dolayısıyla yönetim kurulu üyeliğinin seçimi veya tayini anında pay sahipliğini aramamaktır. Zira Bankalar Kanunu'nda, TK.'ndaki sistemi değiştirdiğine dair bir belirti bulunmamaktadır (110).

T.K üyelerin sahip olmaları gerekli miktar belirtilmediği halde kanun koyucu bankalar açısından yönetim kurulu üyelerinin sahip olmaları gerekli enaz pay oranını emredici bir şekilde düzenlemiştir. Yanlış bu maddedeki üyelerin sahip

109 TEKİNALP, Banka..., s.118.

110 KARACAN, Bankacılık..., s.96; TEKİNALP, Banka..., s.118.

olmaları gereken oran çeşitli zamanlarda arttırılmıştır. Bundan amaç yönetim kurulu üyelerinin mali sorumluluklarını belirleyen bu miktarların günün şartlarına uydurulmak istenmesidir¹¹¹.

bb) Hisse Senedi Tevdii Yükümlülüğü

Bankalar Kanunu'nun bu konuyla ilgili 22. mad.'si TK.'nun 313. mad.'sine denk gelmektedir (112). TK.'nun 313. mad.'sinin 2. f.'sının düzenlemesine göre yönetim kurulunun muvaffakiyetiyle üyelerin vermeleri gereken hisse senetleri üçüncü şahıslar tarafından tevdii edilebilecektir. TK.'nun bu maddesinde sadece pay sahipliğinden bahsedilip pay sahipliği ile ilgili bir oran belirtilmemiştir. Dolayısıyla 500 TL paya sahip bir kişiyi de üye olarak kabul etmemiz gerekecektir, fakat bu göreve başlayabilmek için 5000 TL hisse senedi tevdii etmek yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacaktır. Ama aradaki 4500 TL fark üçüncü kişilerce tevdii edilebilecektir. Oysa Bankalar Kanunu'nun 22. mad.'si ile üyeleri % 1 oranında pay sahibi olmaları ve sahip olanların bizzat hisse senetlerini tevdii zorunlu kabul edilmektedir (113). Yani kanunun açık hükmü gereği yönetim kurulu üyelerinin hisse senetlerine bizzat sahip olmaları gerekmektedir (114).

Yönetim kurulu üyeleri bizzat sahip olmaları gereken bu hisse senetlerini T.C. Merkez Bankası'na veya bulunmadığı yerlerde T.C. Ziraat Bankası'na makbuz karşılığı yatırmaları zorunludur.

111 EREM-ALTINOK-TANDOĞAN, *Bankalar...*, 1989, s.58.

112 SEZA REİSOĞLU, *3182 Sayılı Bankalar Kanunu Şerhi*, Ankara. S. 158

113 KARACAN, *Bankacılık...*, s.156.

114 REİSOĞLU, a.g.e., s.156.

Her ne kadar Bankalar Kanunu ile yönetim kurulu üyelerinin kendilerinin hisse senetlerini tevdi esası kabul edilmiş ise de 22. mad.nin 3. b.de belirtilen devlet daire ve kuruluşları ile bankalar ve diğer kurum ve ortaklıkları temsilen seçilen yönetim kurulu üyelerinin bu yükümlülükleri sadece bunlara münhasır olmak üzere temsil ettikleri bu üçüncü şahıslar tarafından yerine getirilebilecektir. Bu konuda ortaya çıkan bir sorun da genel müdürler yönetim kurullarının tabi üyesi olduklarına göre 22. mad.'deki şartları genel müdürler için de arayacak mıyız (115)?

Eğer genel müdür yönetim kurulu üyeleri arasından seçilmişse zaten bu konuda ortada bir sorun olmayacaktır. Fakat genel müdür daha önce yönetim kurulu üyesi olmayanlar arasından seçildi ise ne olacaktır? Karacan'a göre Bankalar Kanunu'nun 22. mad.'sinde belirtilen pay sahipliği koşulu bu genel müdürler için de aranmalıdır (116). Reisoğlu'na göre genel müdürler için hisse senedi tevdi yükümlülüğü yoktur, zira 22. mad.'de yer alan "yönetim kuruluna seçilmelerinden sonra" ibaresi bu yükümlülüğün seçimle gelen üyeler için kabul edildiğini açıkça göstermektedir. Aynı durum 28. mad.'den de anlaşılmaktadır. Burada da yönetim kurulu başkan ve üyelerinin seçilmelerinden sonra 22. mad.'de yazılı yükümlülükleri yerine getirdiklerini gösteren belgelerden bahsedilmektedir (117). Erem-Altınok-Tandoğan'a göre yönetim kurulu üyeleri dışından atanan genel müdür ile vekilinin bu yükümlülüğe tabi olup olmayacakları konusunda maddede açıklık bulunmamaktadır. Ancak, maddenin lafzi yorumundan hareketle bu yükümlülüğün sadece "seçimle gelen" üyeler için söz konusu olduğu sonucunu varılabilir. Çünkü bu profesyonel yöneticilerin bankalarda görev yapmalarını kolaylaştıracaktır (118).

115 KARACAN, *Bankacılık...*, s.97; REİSOĞLU, *Bankalar...*, s.157.

116 KARACAN, a.g.e., s.87.

117 REİSOĞLU, *Bankalar...*, s.157.

118 EREM-ALTINOK-TANDOĞAN, *Bankalar...*, 1989, s.63.

Kanımca Erem-Altınok-Tandoğan'ın gerekçeleriyle yani profesyonel yöneticilerin bankalarda görev yapmalarını kolaylaştırmak açısından dışarıdan atanacak genel müdürlerde pay sahipliği sıfatının aranmaması daha isabetli olacaktır.

TK.'nda olduğu gibi Bankalar Kanununu'na göre de Bakan tarafından atanan yönetim kurulu üyelerinde hisse senedi ve tevdii yükümlülüğü şartı aranmayacaktır (119).

Bankalar Kanunu'nun 22. mad. düzenlemesinde TK.'nun 312. mad.'ye göre farklılık gösteren bir diğer durum da: TK.'nun 312. mad.'sinde TK.'nun 275. mad. hükmünün mahfuz tutulmasıdır. Buna göre devlet, vilayet, belediye gibi kamu tüzel kişilerinin yönetim kurullarındaki temsilcilerinin üye sıfatıyla hisse senedi tevdii etme yükümlülükleri bulunmamaktadır. Oysa Bankalar Kanunu'nun 22. mad.'sine göre devlet daire ve kuruluşları ile bankalar ve diğer kurum ve ortaklıkları temsilen seçilen banka yönetim kurulu üyelerinin hisse senedi tevdii yükümlülükleri temsil ettikleri daire, kuruluş, banka, kurum veya ortaklık tarafından yerine getirilecektir. Bankalar Kanunu'ndaki bu hüküm TK.'nun 275. mad.'sine göre özel bir düzenleme olduğu için öncelikle uygulanacağından kamu kuruluşları da hisse senedi tevdii etmek zorundadırlar (120).

c) Bankalar Kanununda Düzenlenen Suçlarla Cezalandırılmamış Olmak

TK.'nun 315. mad.'sinin yanında Bankalar Kanununda da bir takım suç ve cezaların düzenlendiğini görmekteyiz (121). İşte Bankalar Kanunu'nun 31. mad.

119 EREM-ALTINOK-TANDOĞAN, *Bankalar...*, 1989, s.63.

120 EREM-ALTINOK-TANDOĞAN, a.g.e., s.63.

121 Bkz. a.şğ. s.84.

düzenlemesine göre bu kanunda tanzim edilen suçlardan dolayı cezalandırılıp mahkum olanların banka yönetim kurullarında üye olabilmeleri kabul edilmemektedir (122).

Tüm bu yasaklarla belirli ağırlıkta mahkûmiyeti olanlarla ticari hayatta başarısızlıkları tescil edilmiş olanların bir güven müessesesi olan ve aynı zamanda bir çeşit kamu hizmeti gören bankalarda görev almalarının doğuracağı sakıncalar önlenmek istenmiştir (123). Bankalar Kanunu'nun bu 31. madde hükmünün T.K. 315. mad. 2. f. ile tamamlanması gereklidir. Zira herhangi bir suçtan ağır hapis cezası ile mahkûmiyet almış bulunanlar da bankalarda yönetim kurulu başkanı ve üyesi olmamalıdır. Bu konuda Bankalar Kanunu 31. mad. T.K. 315/2. f. bertaraf etmediğine göre bu iki hüküm birlikte uygulanmalıdır (124). Böylece Bankalar Kanunu ile Ticaret Kanunu'na ek bir takım suç ve cezalar getirilerek üyelerde aranacak nitelikler ağırlaştırılmış olmaktadır (125)..

d) Üyelikle Bağdaşmayacak İşler

Nasıl ki TK.'nin 347. mad.'sine göre yönetim kurulu üyeliği ile denetçilik bir kişide toplanamayacaksa aynı durum burada da geçerli olmaktadır, yönetim kurulu

122 TEKİNALP, *Banka...*, s.119.

123 EREM-ALTINOK-TANDOĞAN, *Bankalar ...*, s.76.

124 TEKİNALP, *Banka...*, s.119.

125 512 Sayılı K.H.K. yürürlüğe girmeden önce yürürlükte bulunan 31. maddenin 2. f.sına göre bankalar dışında menkul kıymetler ve kambiyo borsaları üyesi olan gerçek kişilerle tüzel kişilerin yönetiminden sorumlu bulunan ortakları veya yönetim kurulu başkanı ve üyeleri ile müdürleri hiçbir bankanın yönetim kurulu üyesi ve başkanı olamayacaklardı. Fakat bu düzenleme yeni K.H.K. ile tamamen yürürlükten kaldırılmış bulunmaktadır.

üyeliği ile denetçilik sıfatı bağdaşamayacaktır. Fakat bankacılık alanına özgü olarak banka müfettişliği ile yönetim kurulu üyeliği de bağdaşamayacaktır (126).

B) Devlet Memurları Kanunuyla Getirilen Düzenlemeler

Yönetim kurulu üyeliğine seçilecek kişiler bazen tâbi oldukları statü hükümlerine göre de üye olarak seçilemeyeceklerdir (127). Bu konuda önemli bir düzenlemeyi 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda görmekteyiz.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28. mad.'sine göre "Memurlar Ticaret Kanunu'na göre (Tacir veya Esnaf) sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamaz, ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamaz, ticari mümessil veya ticari vekil veya kollektif şirketlerde ortak veya komandit şirkette komandite ortak olamazlar. (Görevli oldukları kurumların iştiraklerinde kurumlarını temsilen alacakları görevler hariç).

Memurların üyesi buldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifleri ile kanunla kurulmuş yardım sandıklarınının yönetim ve denetim kurulları üyleikleri görevleri ile kanunlarda belirtilen görevler bu yasaklamanın dışındadır.

Eşleri, reşit olmayan veya mahcur olan çocukları, yasaklanan faaliyetlerde bulunan memurlar bu durumu onbeş gün içinde bağlı oldukları kuruma bildirmekle yükümlüdürler."

126 KARACAN, Bankacılık..., s.98.

127 ÇEVİK, Anonim..., s.15.

Bu maddenin başlığı "Ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı"dır. Burada iki tür yasaktan bahsedilmektedir. Bunlar; ticaret yasağı ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağıdır (128). Devlet Memurları Kanunu'nun 28. mad.'sine göre memurlar ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamıyacaklardır. Acaba bu yasak hangi tip görevleri kapsamaktadır? Ticaret ve sanayi işletmelerinde alınması yasaklanan görevlere örnek şunlar gösterilebilir: Hizmet akdiyle çalışma adi şirkette idari görev alma, kollektif şirkette tesfiye memurluğu v.s. Acaba buraya yöneticilik görevini de sokabilir miyiz (129)? Doktrinde kabul edilen memurların yönetim kurulu üyesi olamayacaklarıdır (130). Zira memurların gördükleri hizmetler sürekli hizmetlerdir ve kamu menfaatini doğrudan doğruya ilgilendirmektedir, üstelik memurlar bütün çalışmalarını devlete vermek zorundadırlar. Bu da onların ticari faaliyette bulunmalarına imkan vermemektedir. Yine memurlar mevki, görev ve taşıdıkları yetkileri nedeniyle daha üstün durumda olacakları için bu hem onların tarafsızlığını bozacak hem de haksız bir rekabet ortamı yaratılmasına neden olacaktır. Sonuç olarak da hizmetin verimliliği tehlikeye girecektir (131).

Doktrindeki ağırlıklı görüşe göre memurlar yönetim kurulu üyeliğine seçilemeyeceklerdir. Fakat bu yasağa rağmen memur yönetim kurulu üyeliğine seçilecek olursa ne olacaktır? Yine doktrinde kabul edilen görüş; bu yasağa rağmen memur üyeliğe seçilirse, seçim geçerli olup, bu durum üyeliği sona erdiren bir neden olarak kabul edilmemektedir (132). Fakat yasağa riayet etmeyen memurun da

128 Akar ÖCAL," Türk Hukukunda Memurların Ticaret Yapma Yasağı", Eskişehir İTİAD, C.XII, S.2, 1976, s.338.

129 ÖCAL, a.g.e., s.345.

130 ÖCAL, a.g.e., s.345; BAŞTUĞ, Şirketler..., s.358; PULAŞLI, Şirketler..., s.300; POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU, Ortaklıklar..., s.265.

131 ÖCAL, a.g.e., s.336.

132 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.198; DOMANIÇ, Anonim..., s.468.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda öngörülen yaptırımlara maruz kalacağı kesindir (133).

C) Diğer Kanunlardaki Düzenlemeler

Devlet memurlarının yönetim kurulu üyesi olamayacaklarına ilişkin bu düzenlemenin dışında diğer bazı meslek grupları içinde bu tarzda yasaklamaların getirildiğini görmekteyiz. Örneğin, Anayasa'nın 149. mad.'sine göre hakimler kanunda belirtilenlerden başka hiçbir resmî veya özel görev alamazlar. yine noterlik kanununa göre de hiçbir hizmet ve görev noterlikle bağdaşamayacaktır (134). Dolayısıyla yönetim kurulu üyesi seçileceklerde inceleme yapılırken buldukları statülerdeki tabi oldukları kanunların da incelenmesi gerekecektir. Zira bu kanunlarda üyeliğe seçilmede engel teşkil etmektedirler.

II- ÜYE OLABİLMEK İÇİN ESAS MUKAVELE İLE GETİRİLEBİLECEK ŞARTLAR

Araştırmamızda bu bölüme kadar kişilerin yönetim kurulu üyeliğine seçilebilmeleri için kanunlarda aranan özellikleri inceledik. Acaba bu özelliklere ek olarak esas mukavele ile de bir takım özellikler aranabilecek midir? Bu konuda kabul edilen esas mukavele ile üyelerde bir takım sıfat ve özelliklerin aranabileceğidir (135). Fakat üyelerde esas mukavele ile aranacak bu sıfat ve özelliklerin kişilik haklarına tecavüz niteliğinde de olmaması gerekmektedir.

133 ÖCAL, Türk..., s.336.

134 ÇEVİK, Anonlm..., s.16.

135 DOMANIÇ, Anonlm..., s.469.

Örneğin, ilaç üretimi ile uğraşacak bir anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyelerinin eczacı olmaları esas mukavele ile aranabilecektir (136).

Üyeler için esas mukavele ile getirilebilecek hükümler konusunda özellik arz eden ve uygulamada ihtilaflara yol açan bir durum da, birden çok pay grubu ve özellikle imtiyazlı pay grupları bulunan anonim ortaklıklarda, belli sayıda üyenin belli pay gruplarından seçilmesi konusunda esas mukaveleye hüküm konup konamayacağıdır (137).

TK.'nda farklı pay gruplarının ve azınlıktaki pay sahiplerinin yönetim kurulunda temsilini sağlayıcı bir düzenleme bulunmamaktadır (138). Öyleyse esas mukavele ile bu pay sahiplerinin yönetim kurulunda temsili sağlanabilir mi? Yani esas mukaveleye, örneğin yedi yönetim kurulu üyesinden üç tanesi A grubu, dört tanesi B grubu pay sahipleri arasından seçilir diye bir hüküm konabilir mi? Bu konuda doktrinde kabul edilen görüş, esas mukaveleye bu yolda bir hükmün konabileceğidir (139).

Fakat bu konuda dikkat edilmesi gereken nokta esas mukaveleye konacak hükmün örneğin; A grubunun göstereceği üç kişi, B grubunun göstereceği dört kişi genel kurul tarafından yönetim kurulu üyeliğine seçilir; şeklinde olmamasıdır. Bu durumda genel kurulun mutlak yetkisinde olan üye seçimi hakkına müdahale söz

136 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.199-200.

137 DOMANIÇ, Anonim..., s.469.

138 TEKİL, Şirketler..., s.237.

139 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.200; DOMANIÇ, Anonim..., s.469; TEKİL, Şirketler..., s.237; Yaşar KARAYALÇIN, *Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler*", *Hukuki Mutalalar*", Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, (1988-1991), Ankara, 1992, s.109.

konusu olur ki bu da genel kurulu bağlamayan bir durumdur. Bu şekilde olan bir hüküm ancak yönetim kurulu üyesi olarak seçilebilecek kişilerden üç tanesinde A grubu, dört tanesinde B grubu pay sahibi olma şartının aranacağı şekilde anlaşılmalıdır (140). Yargıtay da 1982 yılında verdiği bir kararında bir anonim şirketin esas mukavelesinde yer alan "Yönetim Kurulu üyelerinden üçü A ve dördü B tertibi pay senetleri sahiplerinin gösterecekleri adaylar arasından genel kurul tarafından seçilir" hükmünü seçilen üyelerden üç tanesinde A, dört tanesinde B grubu hisse senedi sahibi olmaları gerekir şeklinde yorumlamıştır (141).

140 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.200.

141 Y.II.H.D., 15.3.1982, T., 1982/5246 E., 1982/1061 K. (ERİŞ, Türk Ticaret..., s.894.)

Üçüncü Bölüm
ANONİM ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU ÜYELİĞİNİN
SONA ERMESİ

Üçüncü bölümde anonim ortaklıklar da görev alan yönetim kurulu üyelerinin, bu sıfatlarının nasıl sona ereceğini inceleyeceğiz. İlk iki bölümde üyelik sıfatının elde edilebilmesi için gerekli olan işlem ve nitelikleri belirledik. Özellikle ikinci bölümde inceleme üyelerin kişilikleri üzerinde oluşmuştur. Bu durum üçüncü bölümde de devam etmektedir. Zira yönetim kurulu üyeliği sıkı suretle üyenin şahsını bağlı bir görevdir, üyenin şahsî özellikleri ve ona karşı duyulacak güven büyük önem taşımaktadır (142).

Bu bölümde de üyeliği sona erdiren nedenleri araştırırken başlıca inceleme alanımızı TK. hükümleri teşkil edecektir. Her ne kadar başlıca kaynağımız TK. hükümleri ise de, TK. 1. mad.'de belirtildiği üzere ilgili oldukları ölçüde MK ve BK hükümleri de incelenecektir. Bu kanunlardaki düzenlemeler genel nitelikli oldukları için farklılık gösterdiği ölçüde diğer kanunlarda incelemeye tabi tutulacaktır. Bu farklılığa örnek 3182 Sayılı Bankalar Kanunu gösterilebilir.

142 TANDOĞAN, Hükmi ..., s.4.

I - ÜYELİĞİ SONA ERDİREN KANUNİ DÜZENLEMELER

1. GENEL NİTELİKLİ KANUNLARDAKİ ÜYELİĞİ SONA ERDİREN DÜZENLEMELER

TK.'ndaki anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin niteliklerine ilişkin düzenlemeler 312-316. mad.'ler arasında yer almaktadır. Bu maddeler içinde ise sadece 315. mad.'de üyeliği sona erdiren nedenler düzenlenmektedir. Oysa üyeliğin kazanılmasında aranan şartlar görevin devamı süresince de aranacağına göre, seçilirken aranan şartların kalkması beraberinde üyeliğin de kaybedilmesine neden olacaktır. Bu nedenle ilgili olduğu ölçüde diğer maddeler de ele alınacaktır.

Literatürde üyeliği sona erdiren nedenler incelenirken belli bir sınıflandırmanın yapılmadığını görmekteyiz. Bazı yazarlar hiçbir sınıflandırmaya gitmeden nedenleri toplu olarak "üyeliği sona ermesi" başlığı altında incelerken (143). bazı yazarlar ise "kanunî sona erme, azil, istifa" diye üçlü bir ayırma gitmektedirler (144). Bazı yazarlar da "iradî ve irade dışı sona erme" diye ikili bir ayırımla konuyu ele almaktadırlar (145).

Oysa sona erme nedenlerini incelediğimizde görüleceği üzere yönetim kurulu üyeliği bazen üyenin şahsından, bazen şirketin iktidar sahasından doğan bazen de her iki çevreye ait çok çeşitli nedenlerle sona ermektedir (146). Bu sınıflandırmalardan iradî ve irade dışı ayırımında her iki gruba da giren veya girmeyen nedenler olduğu gibi, üçlü ayırımdaki azil ve istifa sınıflarını kanunî sona erme sınıfına dahil

143 ONSUN, Ticaret..., s.225; DOMANIÇ-İMREGÜN-TEKİNALP- Ticaret Hukuku..., s.79; TEKİL, Şirketler..., s.237.

144 ÇEVİK-AZIK, Anonim..., s.67; ANSAY, Anonim..., s.92; Turgut EREM, Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul, 1965, s.86.

145 BAŞTUĞ, Şirketler..., s.359.

146 DOMANIÇ, Anonim..., s.473.

edebiliriz (TK. 316, BK. 396). Yine kanunda düzenlenmemiş fakat esas mukavelede belirlenmiş nedenlerle de üyelik sona erebilecektir. İşte nedenlerdeki bu karışıklık belli bir sınıflandırmada zorluklar meydana getirmektedir. Dolayısıyla bu bölümde üyeliğin sona erme nedenlerini incelerken sınıflandırmaya gitmeden hepsini “sona erme sebepleri” genel başlığı altında inceleyeceğiz.

A) Sürenin Dolması

Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin görev süreleri ile ilgili olarak TK.'nun 314. mad.'sinde bir düzenleme bulunmaktadır. TK.'nun 314. mad.'sinde “idare meclisi azaları en çok üç yıl müddetle seçilir. Esas mukavelede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri caizdir” denilmektedir. Bu maddenin gerek yazılış, gerekse düzenleniş yeri itibariyle süre konusunun üyeliği sona erdiren bir neden olarak ele alınmadığını görmekteyiz. Zira bu madde TK.'nda “İdare Meclisinin Kuruluş Tarzı” bölümünde düzenlenmiştir.

Doktrinde de yazarların bir çoğu sürenin dolmasını sona erme nedenleri arasında incelemiştir (147). Bununla beraber aksi görüşte olan yazarlar da mevcuttur (148). TK.'nun 314. mad.'sinde üyelerin görev süreleri üç yıllla sınırlanmıştır. Kanunkoyucu burada azami haddi belirleme yoluna gitmiştir. Ayrıca kanunkoyucu bu süreyi belirlerken diğer bazı ülke mevzuatlarında olduğu gibi üyelerin seçim şekillerine göre süre tayini yoluna gitmeyerek, tüm üyeler için tek bir süre tesbit etmiştir. Örneğin; Fransa'da, genel kurul tarafından seçilen üyeler en çok altı yıl, esas mukavele ile seçilen üyeler ise en çok üç yıl süreyle görev

147 ÇEVİK, Anonlm..., s.20; EREM, Anonlm..., s.86.

148 DOMANIÇ, Anonlm..., s.473.

yapabilecek iken (149) ülkemizde ise üst sınır olan üç yılı aşmamak şartıyla esas mukavele ile görev süresinin tesbitinde ilgililer serbest bırakılmışlardır (150). Acaba esas mukavele ile görev süresi tesbit edilmemiş ise üyeliğin ne zaman sona ereceğini kabul edeceğiz? Eğer esas mukavelede bir süre tesbit edilmemişse üyenin üç yıl için mi seçildiğini varsayacağız?

Bazı yazarlar esas mukavelede görev süresinin belirtilmemesi halinde, boşalan yönetim kurulu üyeliğine yapılan seçimler hariç, diğer üyelerin görev sürelerinin bir yıldan az olamayacağını savunmaktadırlar (151). Bazı yazarlara göre ise esas mukavelede süre belirtilmemiş ise ve genel kurul da süre belirtmeden seçim yapmışsa, üyelerin görev sürelerinin bir faaliyet devresi olması gerekmektedir (152).

Tüm bunlardan çıkan sonuç; kanunkoyucu üç yılın üstünde olmamak koşuluyla yönetim kurulunda görev yapacak üyelerin sürelerinin tesbitinde ortaklığı serbest bırakmıştır. Sürenin üç ay veya bir yıl olması kanunkoyucu açısından önem arzetmemektedir. Fakat hiçbir süre tesbit edilmemişse üyelerin en azından bir faaliyet devresi görev yapmalarına da imkan tanınmalıdır. Zira üyelere en azından bir faaliyet devresi süre tanınmalı ki yaptıkları işler açısından hem kendilerine fırsat tanınmış olsun hem de yaptıkları faaliyetlerin değerlendirilme imkanı olsun. Bir faaliyet devresi ile kast edilen süre ise bir yıllık bir zaman dilimidir.

Bazı yazarlara göre ise eğer esas mukavelede süre mevcut değilse, bu halde her üyenin üç yıllığına seçildiğini kabul etmek gerekmektedir (153).

149 EREM, Anonim..., s.84; Dipnot 17.

150 ÇEVİK-AZIK, Anonim..., s.66.

151 ÇEVİK-AZIK, a.g.e., s.66.

152 ONSUN, Ticaret..., s.224.

153 ONSUN, a.g.e., s.224.

Fakat gerek üç yıllık sürenin, gerekse daha az öngörülen sürelerin dolmasına rağmen yeni yönetim kurulu seçilmemişse ve eskisi görevine devam ediyorsa ne olacaktır? Bu durumda ne gibi hukukî sonuçlar ortaya çıkacaktır. Bu sorunla ilgili olarak gerek doktrinde gerek Yargıtay kararlarında ikili bir uygulamanın olduğunu görmekteyiz.

Belirli sürelerle seçilen yönetim kurullarının faaliyet süreleri sona erdikten sonra, yeni bir seçim yapılmamışsa, süresi dolan yönetim kurulunun görev ve yetkilerinin devam edip etmeyeceği uygulamada tartışmalıdır. Kanunda da bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır (158).

Yargıtay ise bu konuda farklı kararlar vermiştir. Yargıtay 24.11.1981 tarihli bir kararında (159), süresi biten yönetim kurulu üyelerinin yerine, yenilerinin seçilememesi halinde eski yönetim kurulu üyelerinin görevlerine devam edemeyeceklerine ve TK 435. maddesi uyarınca da şirketin organsız kaldığının kabulünün gerektiği sonucuna varmıştır.

Yargıtay tarafından verilen bu kararın bir değerlendirmesinde (160), görev süresi dolan yönetim kurulunun yerine yenisinin seçilememesi halinde şirketin organsız kalarak feshi yoluna gitmemek için söz konusu Yargıtay kararı içinde de bahsedilen bir takım çözüm yolları önerildiğini görmekteyiz. Bu çözümleri beş grupta toplamamız mümkün olmaktadır:

158 ERÜRETEK, Anonim..., s.297.

159 Y.II.H.D. 24.11.1981, T., 1981/4751 E., 1981/5019 K., YKD, C.VIII, 3.4, Nisan, 1982, s.517 vd.

160 Üner DAĞ, "Yargıtayın Anonim Ortaklıklara İlişkin 1982 Yılında Yayınlanmış Kararları ve Değerlendirilmesi", İKTİSAT VE MALİYE, C.XXX, S.11, Şubat, 1984, s.430 vd.

1. Bu konuda kanunda boşluk olduğunu ve kanun koyucunun amacının da anonim ortaklığın organsız kalmaması olduğunu kabul ederek MK. 1. maddesi gereğince genel kurulun hakim tarafından toplantıya çağırılmasıdır. Zira kanunda her ne kadar, organ eksikliğinin giderilmesi için hakim tarafından mehil tanınır diyorsa da bu durumda yönetim kurulu geçici üye seçebilmek veya üyelerin seçimi nedeniyle genel kurulu toplantıya çağırabilmek için ya karar nisabına sahip değildir, ya da hiç yoktur. Dolayısıyla hakim tarafından sade mehil verilmesi organsızlığı tamire yetmeyebilir.

2. Genel kurulu toplantıya çağırma yetkisinin mahkemeye ait olduğu kabul edilebilir. Madem ki TK 435. mad.'si ile mahkemeye ortaklığın organsız kalmasını önlemek için mehil verme yetkisi tanınmıştır. Bu yetkiye sahip olan makam istenen amaca ulaşmayı sağlayacak diğer tedbirleri de almaya yetkili olmalıdır.

3. Organsızlığı gidermek amacıyla mehil veren mahkeme, bu iradî mehilin gayesine ulaşması amacıyla bir kayyım tayin ederek bunu yönetim kurulunun yapacağı acil işleri yapmak ve yeni yönetim kurulu üyelerinin seçimi için genel kurulu toplantıya çağırma yetkili kılacaktır. Kayyımın görevi yeni yönetim kurulu üyelerinin seçilmesi ile son bulur.

4. Boşalan yönetim kurulu üyeliklerinin yeri doldurulamıyorsa veya organsızlık hali varsa ve bu durumda yönetim kurulu genel kurulu toplantıya çağırılmıyorsa, genel kurulu, denetleme kurulunun toplantıya çağırabilmesi kabul edilebilir (TK 365 mad.).

5. Sonuncu seçenek ise azınlığın genel kurulu toplantıya çağırabilmesidir. Azınlık TK 367. mad.'si hükmüne göre esas sermayenin 1/10'u miktarında hisse senedini rehin yatırmak suretiyle ve mahkeme izni ile genel kurulu, yönetim kurulu üyelerinin seçimi için toplantıya çağırabilir.

Yargıtay 1981 tarihli yönetim kurulu üyelerinin seçilememesi halinde şirketin organsız kalacağına ilişkin bu kararından sonra 15.5.1984 tarihli bir başka kararında (161). Daha önce sakıncalı olarak gördüğü yolu kabul ederek, yenileri seçilinceye kadar eski yönetim kurulu üyelerinin görevlerine devam edebileceklerine, yönetim kurulu üyelerinin sürelerinin dolmuş olmasına rağmen yenilerinin seçilememesinin şirketi organsız bırakma sonucu doğurmayacağına hükmetmiştir.

Süresi dolmasına rağmen yeni yönetim kurulunun seçilememesi halinde, eski yönetim kurulu üyelerinin hak ve yetkileri son bulmakta idi. Fakat Domaniç'e göre (162); süresi dolan yönetim kurulu üyelerinin yetkileri iyiniyetli üçüncü şahıslar bakımından devam etmekte olup, ancak diğer kimseler yönünden yetkinin sona erdiğinin kabulü zorunludur.

Buraya kadar yönetim kurulunun süresinin dolması halinde, şirketi organsız bırakmamak için çeşitli çözümlerin ve önerilerin getirildiğini gördük. Fakat bu önerilere rağmen yönetim kurulu üyelerinin süresinin dolması nedeniyle hepbirden değişmeleri halinde bu şirketteki mevcut durumu ve istikrarı bozucu bir nitelik taşımaktadır. Oysa böyle bir sakıncayı önlemek için esas mukaveleye konacak bir hükümlerle her yıl belirli bir oranda üye seçimi yoluyla, üyelerin görev sürelerinin ayrı ayrı tesbiti yoluna gitmek daha isabetli olacaktır. Örneğin; dokuz kişiden oluşan bir yönetim kurulunda kura çekmek veya isim tayini yoluyla üç üyenin görev süresini bir yıl, diğer üçünün iki yıl, olarak tesbit etmek mümkündür. Fakat bu süreler her halükarda üç yılı aşmamalıdır (163). Her ne kadar kanunda üyelerin

161 Y.İI. H.D., 15.5.1984/2678 E., 1984/2831 K., *Yasa Hukuk Dergisi*, C.VII, S.9, Eylül 1984, s.1269.

162 DOMANIÇ, *Anonim...*, s.483.

163 DOĞANAY, *TCK Şerhi*, C.I, 1974, s.696.

görev süreleri üç yılla sınırlandırılarak kısıtlama getirilmişse de, esas mukavelede aksi öngörülmemiş olmak şartıyla üyelerin tekrar seçilebilme sayılarında bir sınırlama getirilmemiştir. Görev süreleri dolan üyelerin tekrar seçilmeleri her zaman mümkündür.

Yönetim kurullarında süre ile ilgili düzenlemenin yapıldığı TK 314. mad.'de kanunkoyucu 275. mad.'yi mahfuz tutmuştur. Bu madde kamu tüzel kişilerinin yönetim kurullarında temsilini düzenleyen bir maddedir. Gerek maddenin yazılış tarzı nedeniyle gerekse doktrindeki çoğu yazarlar tarafından kabul edilen görüş kamu tüzel kişileri tarafından atanan üyelere üç yıllık süre şartının uygulanamayacağıdır (164).

Fakat Domaniç'e göre (165) TK 275. mad.'ye dayanılarak kamu tüzel kişileri tarafından seçilen üyelerin görev süreleri de üç yılı aşmamak üzere bu tüzel kişiler tarafından tesbit edilmelidir.

B) Yönetim Kurulunca Seçilen Üyenin Genel Kurul Tarafından Onaylanmaması

Bu nedenin de tıpkı 314. mad.'deki süre ile ilgili düzenlemede olduğu gibi direk üyeliği sona erdiren nedenler arasında sayılmadığını görmekteyiz. Fakat TK 315/1 f.'sında "275. mad. hükmü mahfuz olmak üzere bir azalık açılırsa, idare meclisi kanunî şartları haiz bir kimseyi geçici olarak seçip ilk toplanacak umumi heyetin tasvibine arz eder. Bu suretle seçilen aza umumi heyet toplantısına kadar vazifesini

164 DOMANIÇ-İMREGÜN-TEKİNALP, *Ticaret Hukuku...*, s.64.

165 DOMANIÇ, *Anonim...*, s.473.

yapar" demektir. Bu düzenlemeye göre yönetim kurulunca boşalan üyeliklere seçilen üyenin genel kurulun onayına ihtiyacı olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla genel kurul bu üyeliği onaylayabileceği gibi, onaylamama hakkını da haizdir. İşte üyeliğin bu onaylanmaması hali üyeliği sona erdiren nedenlerden birini teşkil etmektedir. Yoksa TK 315. mad.'si düzenlemesi aslında yönetim kurulu üyeliğinin boşalması halinde ne şekilde hareket edileceğini göstermektedir (166).

Yönetim kurulunca boşalan üyeliklere seçilen bu üyelerin ilk genel kurul toplantısında kabule sunulmaları zorunludur. Eğer genel kurul bu seçimi onaylarsa yeni üye, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlayacaktır (167). Yönetim kurulunca seçilen bu üyelere muvakkat üye de denilmektedir. Muvakkat üye tayini yoluna gidilmesi her ne kadar kural olarak genel kurula ait olan üyeleri seçme yetkisine istisna teşkil ediyor gibi gözükmekteyse de aslında zorunlu olarak kabul edilmiş bir yoldur. Zira genel kurulun her istenilen zamanda toplanabilmesi güç olan ve zaman gerektiren bir durumdur. Dolayısıyla bu istisnai durum kabul edilmiştir (168).

Bu muvakkat üyelerin genel kurul tarafından onaylanması halinde bir sorun ortaya çıkmamaktadır. Oysa onaylanmamaları halinde bu üyelerin seçildikleri andan itibaren yaptıkları işlemlerin ve kullandıkları oyların geçerli olup olmayacakları sorunu gündeme gelmektedir. Bu durumda kabul edilen görüş yönetim kurulunca seçilip tayini genel kurul tarafından onaylanmayan muvakkat üyelerin yaptıkları işlemlerin ve kullandıkları oyların geçerli olacağıdır. Zira muvakkat üye tayini konusunda yönetim kuruluna yetki veren TK 315/ 1 f. düzenlemesinde "... bu

166 DOĞANAY, TCK Şerhi..., C.I, 1974, s.697.

167 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.193.

168 ÇEVİK, Anonim..., s.19.

surette seçilen aza umumi heyet toplantısına kadar vazifesini yapar” denmektedir. O halde kanun baştan yapılan tüm işlemlere “olur” vermektedir ve genel kurulun red kararı geçmişe etkili olmamaktadır. Yönetim kurulunca seçilen üyelerin genel kurul tarafından kabul edilmemesi halinde genel kurul ya kendisi seçimle bu boşluğu dolduracaktır ya da böyle bir seçim yoluna genel kurulda gidilmemişse yönetim kurulu yine yeni bir üye seçimine gidip onu da ilk genel kurul toplantısının onayına sunacaktır (169).

TK 315. mad.’sinde yine 275. mad. hükmünün mahfuz tutulduğunu görmekteyiz. Bu nedenle yönetim kurulunda kamu tüzel kişilerince seçilen üyeliklerden eğer bir yer açılırsa, o yere atama yine o kamu tüzel kişisince yapılabilecektir (170).

C) Üyenin İflası

Üyenin iflası halinde yönetim kurulu üyeliği sıfatının da kendiliğinden sona ereceği TK 315./2 f.’sında açıkça düzenlenmiştir. TK. 315/2. f.’sında “idare meclisi azalarından birisi iflasa tabi kimselerden olup da iflasına karar verilir... vazifesi sona ermiş olur” denmektedir.

TK 315/2. f. düzenlemesine göre öncelikle iflasa tabi kimselerle kimlerin kast edildiğinin tesbiti gerekmektedir. İİK’nun 43. mad.’sinde kimlerin iflasa tabi oldukları belirlenmiştir. Buna göre iflasa tabi kimseleri üç grupta toplayabiliriz:

169 DOMANIÇ, Anonim..., s.470.

170 İMREGÜN, Anonim..., 1970, s.147.

1. grup: TK. gereğince tacir sayıldıkları için iflasa tabi olanlar (TK 14. mad.)
Örneğin, tacirler, ticaret şirketleri gibi.

2. grup: Tacir olmadıkları halde TK. gereğince tacirler hakkındaki hükümlere göre iflasa tabi tutulanlar. Örneğin, donatma iştiraki (TK. 951-970), bir ticari işletme açmış gibi hukuken var sayılmayan bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemde bulunanlar bunlar iyi niyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu tutulacaklardır (TK 14/3).

3. grup: Tacir olmadıkları halde özel kanun hükümlerine göre iflasa tabil olan kimselerdir. Örneğin; ticareti terk edenler (İİK 44/11), ayrıca tacir sıfatı olmayan kollektif şirket ortakları, ortak sıfatıyla yalnız şirket borçlarından dolayı iflasa tabi olanlar (171).

Burada da belirlendiği gibi iflasa tabi kimseler gerçek bir kişi olabileceği gibi, bir tüzel kişilik de olabilmektedir. Dolayısıyla acaba bu ayrı kişiliklerin iflaslarının yönetim kurulu üyeliğine etkisinde bir farklılık olacak mıdır? Eğer yönetim kurulu üyesi iflas ederse TK 315/2. f.'sına göre üyelik sıfatının sona ermesi gerekecektir, fakat şirketin iflasını karar verilmiş olması üyeliği sona erdiren bir neden olarak kabul edilmemektedir (172).

Burada incelenmesi gereken bir diğer konu da üyeliğin iflas kararı verildiğinde mi, yoksa iflas kararının yargı yollarında kesinleşmesi ile mi sona ereceğidir. Aslında iflasın üyelik sıfatını sona erdirmesi için Asliye Hukuk (Ticaret) Mahkemesince iflasa karar verilmiş olması yeterli sayılmamalıdır. Zira tashihi

171 Baki KURU-Ramazan ARSLAN-Ejder YILMAZ, İcra İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 1985, s.426.

172 DOMANIÇ, Anonlm..., s.475.

karar safhası da dahil olmak üzere Yargıtayda kararın bozulması her zaman mümkündür. Bu nedenle kararın Yargıtaydan da geçerek kesinleşmiş olmasını aramak gerekecektir (173). Gerçi İ.İ.K. 84. mad.'ye göre iflasın açılması ile müflis sıfatını alan kişinin haciz edilebilir bütün malları iflas masasına devir edilmektedir yani müflisin haczi kabil mallarındaki tasarruf yetkisi masaya dolayısıyla iflas organlarına geçmektedir (174). Fakat her ne kadar müflisin tasarruf yetkisi iflas organlarına geçmekte ise de iflas müflisin medeni haklarından istifade ve medeni hakları kullanma ehliyetini ortadan kaldırmamaktadır. İflas masasına girmeyen malları ve kişisel çalışması bakımından müflisin medeni hakları kullanma ehliyeti hiçbir kısıntıya uğramaz (175). Burada mahkeme kararının kesinleşmesi şartını aramadan haczi kabil malların iflas masasına devrinden amaç iflasına karar verilen borçlunun, malları başında kalarak alacaklılarına zarar vermemesi veya bazı alacaklılarını kayırarak hileli yollara sapmaması gibi koruyucu amaçlara yöneliktir(176). İşte bu ve buna benzer koruyucu düşüncelerle müflisin haczi kabil mallarındaki tasarruf yetkisinin kaldırıldığını ve masaya devr edildiğini görüyoruz.

Domaniç'e göre (177) iflasına karar verilmiş fakat mahkeme kararı henüz kesinleşmemiş kişinin yönetim kurulu üyeliği iflas kararının Yargıtay tarafından bozulması ihtimalinin olması ve müflisin üyesi olduğu şirketteki hisselerini de kaçırmaması ihtimali söz konusu edilemeyeceğine göre en azından bu ilk aşamada üyeliğin düşeceğinin kabulünün bir anlamı olmamalıdır.

173 DOMANIÇ, a.g.e., s.474.

174 KURU-ASLAN-YILMAZ, İcra..., s.474.

175 KURU-ASLAN-YILMAZ,a.g.e., s.483.

176 DOMANIÇ, Anonim..., s.474.

177 DOMANIÇ, a.g.e., s.474.

Daha önce müflisin hak ve fiil ehliyetlerine sahip olduğu ve bunlarda bir kısıtlamanın söz konusu olmadığını belirtmiştik. Üstelik bu kişinin iflas kararı kesinleşse dahi çalışma imkanı kanunen her zaman mümkündür (178).BK. 35. ve 397. mad.'lere göre müflisin hizmet ve vekalet anlaşmaları yapmasına kanunen bir engel bulunmamaktadır. Üstelik iflası kesinleşen bir kimsenin bile yönetim kurulunda bulunduğu şirkette dahil olmak üzere herhangi bir şahıs tarafından işçi, ticari mümessil, ticari vekil, memur, müdür v.s. olarak çalıştırılması mümkün iken, iflas kararı kesinleşmemiş birinin yönetim kurulu üyeliğinin kendiliğinden düşmüş sayılması isabetli olmamaktadır. Bu fikri desteklemek amacıyla şu da ifade edilebilir: Ortaklıkta önemli miktarda hissesi bulunan müflisin karar kesinleşinceye kadar üyelikteki görevine devam ederek oradaki menfaatlerini koruması iflas masası ve alacaklılarının yararına bir tavır olacaktır (179).

Fakat yukarıda tüm bu olumlu görüş ve gerekçelerin yanında kanımca şu tehlikeden de bahsedilmesi gerekmektedir. Özellikle uygulamada şirketlerde önemli oranda paya sahip olan yönetim kurulu üyelerinin diğer üyeleri de etkileyerek alacaklılarından mal kaçırmak amacıyla bir takım yollara sapabileceklerinin de göz önüne alınması gerekir. Üstelik ülkemizdeki iflas davaları uzun sürebilmekte buda üyeye istediği gibi hareket edebilmesine yetecek zamanı vermektedir.

Üyenin iflası her ne kadar TK.315 /2 f göre üyelik sıfatını kendiliğinden sona erdiriyorsa da, şirketin iflasında bu söz konusu değildir. Zira şirketin iflasına karar verilmiş olsa dahi, sicilden silinmediği sürece, şirketin bir organı olan yönetim kurulunun yetkileri kısıtlı da olsa devam edecektir, dolayısıyla üyeler de bu sıfatlarını koruyacaklardır.

178 KURU-ARSLAN-YILMAZ, *İcra...*, s.475.

179 DOMANIÇ, *Anonim...*, s.474.

D) ÜYENİN HACİR ALTINA ALINMASI VE EHLİYETİN ZİYAI

Hukuk sistemimizde hacir altına alınma yönetim kurulu üyeliğini sona erdiren bir neden olarak kabul edilmiştir (180). Bu durum TK. 315/2.f'da "... veya hacir altına alınır... vazifesi sona ermiş olur" diye belirtilmiştir.

Hacir altına alınma kişinin kanunda belirtilen başlıca sebepler dolayısıyla medeni hakları kullanma ehliyetinden mahkeme kararı ile mahrum edilmesidir. Hacir sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Zorunlu Hacir Sebepleri:

Bunlar MK. 355-357. maddeleri arasında düzenlenen akıl hastalığı veya akıl zayıflığı, israf, ayyaşlık, suihal, suidare , bir yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı ceza ile mahkum olmadır.

2. İhtiyari Hacir Sebepleri:

İhtiyari hacir hali MK. 358. ma.'de de düzenlenmiştir. Kişinin ihtiyari hacir sebeplerinden dolayı hacir altına alınabilmesi için kişinin talebi ile hakim kararına ihtiyaç vardır. Buna örnek olarak ihtiyarlık, tecrübesizlik gösterilebilir.

Hacir altına alınma sebeplerinin ortaya çıkmış olması o şahsın mahcur olduğu anlamına gelmez, bu nedenlerin incelenerek mahkeme tarafından hacir kararının verilmesi ile ancak o kişi mahcur hale gelir. Dolayısıyla yönetim kurulu üyeleri

180 Ömer TEOMAN, "Kendilerine Yasal Danışman Atanan Kişilerin Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyesi Olup Olamayacakları Sorunu", İKTİSAT VE MALİYE, C.XXVI, S.10, Ocak, 1980, s.416.

hakkında da ancak MK. hükümlerine göre hacir kararı verilmesi halinde üyelikleri son bulacaktır (181). Acaba hacir altına alınan üyenin bu sıfatının sona ermesi konusunda, verilen mahkeme kararının kesinleşmesi şartı aranmalı mıdır? Yoksa ilk derece mahkemesinin karar vermesiyle üyeliğin sona erdiği kabul edilmeli midir? Bu konuda olması gereken mahkeme tarafından verilen hacir kararına karşı itiraz yollarına başvurulmuş olmasının sonuçları beklenilmeden kişinin üyeliğinin sona ereceğinin kabul edilmesidir. Zira hacir sebepleri çok defa akli yetersizlik, ayyaşlık gibi nedenlerle alınmaktadır. Kesin olmasa bile bu tip dengesizlik halleri tesbit edilen kimsenin basiretli davranışları gerektiren bir görev olan yönetim kurulu üyeliğinde bulunması hem şirketin zararına hem de bu kişinin şirkete karşı sorumlu olup olmayacağı konusunda sorunlara yol açabilecek bir durumdur. Bu nedenle hacir sebeplerinin varlığının üyeliğe engel sayılması ve üyeliğin düşmesi için itiraz yollarıyla alınacak sonuçların beklenilmemesi daha isabetli olacaktır (182).

Zira Yargıtay'ın da bir kararında (183) belirttiği gibi anonim şirketlerde yönetim kurulları şirket işlerini yürütme ve şirketi dışarıda üçüncü kişilere karşı temsil etme gibi görev ve yetkilerle donatılmışlardır. O halde yönetim kurulu üyelerinin görevleri, ortaklardaki pasif niteliğin aksine aktif bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca, TK 336 vd. mad.'lerinde yönetim kurulu üyelerinin şirket ve ortaklara karşı sorumlulukları ağırlaştırılarak düzenlenmiştir (184). Dolayısıyla sorumluluğu kanunlarla düzenlenmiş bir üyenin hacir kararının kesinleşmesini beklemeden üyeliğini sona erdirmek daha doğru olacaktır.

181 ONSUN, *Ticaret...*, s.226.

182 DOMANIÇ, *Anonim...*, s.475.

183 Y.11.H.D., T.5.12.1986, E. 1986/6762, K 1986/6565 ,YKD, C.XII, S.3, Mart, 1987, s.429.

184 ONSUN, *Ticaret...*, s.226; DOĞANAY, *TCK Şerhi...*, C.I, 1981, s.738.

MK 355 vd. mad.'lerinde düzenlenen hacir sebeplerine ilaveten MK 379. mad.'de de bir düzenlemenin olduğunu görmekteyiz. MK 379. mad.'de "Hacrine kafi sebep bulunmama ile beraber medeni haklarını kullanmak selahiyetinden kısmen mahrum edilmesi menfaati iktizasından bulunan reşide, aşağıdaki işlerinde reyî alınmak üzere bir müşavir tayin olunur..." denilmektedir. Bu düzenleme üzerine ortaya bir sorun çıkarmaktadır. Acaba hacir altına alınması için yeterli neden olmamakla beraber kendisine MK 379. mad. hükmü gereğince kanunî müşavir atanan bir yönetim kurulu üyesinin, üyelik sıfatı sona erecek midir? Acaba TK 315/2. f.'da açıkça hacir altına alınmadan bahsettiği için bu uygulama karşısında üyeliğe etkisi yok mu diyeceğiz, yoksa hacir altına alınma ehliyetle ilgili bir düzenleme olduğu için yasal danışman atanmasını da ehliyeti kısıtlayan bir durum olarak değerlendirerek üyeliğin sona ereceği sonucuna mı varacağız? Aslında bu konuda ana sorun yönetim kurulu üyeliğine seçilebilmek ya da devam ettirebilmek için tam ehliyetin aranıp aranmayacağı noktasında toplanmaktadır (185).

Tam ehliyetin varlığı konusunda MK hükümleri incelendiğinde bir takım şartların tesbit edildiğini görmekteyiz. MK 10. mad.'de yer alan temyiz kudreti ve rüşt olumlu iki koşul iken, MK 14. mad.'de yer alan kısıtlı olmama ise tam ehliyetin varlığı için aranan olumsuz diğer koşuldur (186).

Ehliyet konusundaki görüşleri incelediğimizde doktrinde çoğunluk görüşünün yönetim kurulu üyeliğine seçilebilmek ve bu göreve devam edebilmek için tam ehliyetin varlığının arandığı yönündedir (187).

185 TEOMAN, Kendilerine..., s.417.

186 Aydın ZEVKLİLER, Kişiler Hukuku-Gerçek Kişiler, Ankara, 1981, s.50.

187 DOĞANAY, TCK Şerh., C.I, 1981, s.738; BAŞTUĞ, Şirketler..., s.356; ERIŞ, Türk Ticaret..., s.90; ÇEVİK, Anonim..., s.14; TIKVEŞ, Ticaret Şirketleri..., s.83, Yazar dipnot 212 ve 213'de tam ehliyetin varlığı yönünde görüş taşımaktadır. ONSUN, Ticaret..., s.223; PULAŞLI, Şirketler..., s.300; TEKİL, Şirketler..., s.239; ANSAY, Anonim..., s.88.

Doktrindeki yazarların çoğunluğu tam ehliyetin varlığını ararken bazı yazarların başlangıçta yani üyeliğe seçilme aşamasında tam ehliyetin varlığını aramadıklarını görmekteyiz. Bu konuda Domaniç, İmregün ve Tekinalp (188). ortak yazdıkları eserlerinde velayet ve vesayet makamlarının izni olmak kaydıyla mümeyyiz küçük veya kısıtlıların yönetim kurulu üyeliğine seçmelerini kabul etmişlerdir. Zira onlara göre TK 315/2. f.'daki nedenler üyeliği sona erdiren nedenler olup, bunlar seçilmeye engel teşkil etmeyeceklerdir. Fakat daha sonra yazarların da sınırlı ehliyeti kabul ettikleri bu görüşlerinden ayrılarak, yönetim kurulu üyeliği sıfatının kazanılması ve sürdürülmesi açısından tam ehliyetin varlığını arayan görüşe katıldıklarını görmekteyiz (189).

MK.'nin 379. mad.'si incelendiğinde kanun koyucunun amacının hacir altına alınması için yeterli neden olmamakla beraber reşidi sorumluluğuna yol açabilecek ya da mal varlığını azaltacak bazı işlemlere karşı korumak istediği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bağımsız iradesi ile dava açamayan, sulh olamayan kendi taşınmazını satamayıp, bizzat kambiyo taahhüdü altına giremeyen birisinin bu tip işlemleri bir başka gerçek ya da tüzel kişilik adına yapması kabul edilemez. Fakat burada şöyle bir soru gündeme gelebilmektedir: Kendisine kanunun deyimiyle müşavir atanan kişi, müşavirin oyuna başvurmak suretiyle yönetim kurulu üyeliği görevini gerçekleştirebilir mi? Bu soruya olumlu cevap verildiğinde bu üyeliğin müşavirin izin ve müdahalesi ile sürdürülmesi dolayısıyla yönetim kurulu kararının kurulda yer almayan hatta anonim ortaklığa bile yabancı olan bir irade tarafından etkilenmesi anlamına gelecektir. Oysa TK 330. mad. ile niyabet müessesesi dahi yasaklandığına göre, kanunun bu sonucu kabul edeceği düşünülemez. Üstelik müşavirin atanma nedeninin genellikle yaşlılık ya da hastalık gibi nedenler olduğu dikkate alınırca bu üyenin aslında normal koşullarda bile yürütme

188 DOMANIÇ-İMREGÜN-TEKİNALP, Ticaret..., s.65; İMREGÜN, Anonim..., 1970, s.149.

189 DOMANIÇ, Anonim..., s.466; İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.198.

görevlerini yerine getirme yeteneğinden yoksun olduğu görülecektir. Oysa yönetim kurulu üyeleri dikkatli ve basiretli bir yöneticinin aynı koşullar altında seçeceği davranış biçimine uygun bir dikkat ve özeni göstermek zorundadırlar. Bu nedenle MK 379. mad.'deki koşulları taşıdığı için ve içinde bulunduğu durum nedeniyle tek başına karar verip, işlemler yapması kişisel yararı açısından sakıncalı görülen birisinin anonim ortaklığın işlerinde özen göstermesi beklenemez. İşte tüm bu nedenlerle yukarıdaki soruya olumsuz yanıt verilmeli ve üyeliğin devamı sırasında bu yeteneğin yitirilmesi üyeliğin de kendiliğinden sona ermesine yol açmalıdır (190).

Her ne kadar TK 315/2. f.'sında "hacir altına alınmadan" bahsedilip, müşavir atanmasının üyeliği sona erdiren nedenler arasında düzenlenmediğini görüyorsak da yukarıda belirtilen haklı nedenler karşısında ilgilinin medeni haklarını kullanma ehliyetini kısıtlayan bir durum olan MK 379. mad. karşısında üyelik de sona ermelidir ki, bu konuda Yargıtay da 5.12.1986 yılında vermiş olduğu bir kararda (191) anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeliği için yasanın aradığı diğer şartlar yanında medeni hakların bizzat kullanılabilmesi şartını da arayarak doktrinle aynı sonuca varmıştır.

MK 355 v.d. mad.'lerinde düzenlenen hacir sebeplerinden birisi de 357. mad.'deki "Bir sene veya daha ziyade hürriyeti salıp bir ceza ile mahkum olan her reşit için bir vasi nasbolunur." hükmüdür. Burada üyeliğin hacir sebeplerinden birisi nedeniyle sona ermesi için bir süre getirildiğini görmekteyiz. Bu da bir yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum olmadır. Oysa TK 315/2. f. 2. c.'de belirtilen suçlarda herhangi bir süre belirlenmeden üyelik kendiliğinden sona ermektedir. Dolayısıyla MK 357. mad.'de sürenin tesbit edilmiş olması TK 315. maddedeki fiillerden ayrı ele alınmalıdır. Zira MK 357. mad.'deki durum hacir

190 TEOMAN, *Kendilerine...*, s.420 vd.

191 Bkz. Dipnot 183.

sebeplerinden birisini teşkil etmesi nedeniyle üyeliği sona erdirmektedir. Bunun gibi MK 357. mad. ile çelişki arz eder gözüken bir diğer durum da TCK.'nun 33. mad.'sidir. TCK 33/1. f.'da "Beş seneden ziyade ağır hapis cezasına mahkum olanlar ceza müddetleri zarfında mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulur ve emvalinin idaresinde mahcurlar hakkındaki Kanunu Medeni ahkamı tatbik olunur." denmektedir. Bu hükmün MK 357. madde ile çelişkili olan hali TCK'da hacir altına alınmak için belirlenen süreler MK'daki sürelerden daha uzun olmaktadır. O zaman burada genel kanun-özel kanun sıralamasına giderek MK hükümlerine öncelik tanımalıyız. Zira hacir altına alınma konusunda MK'daki hükümler özel düzenlemelerdir (192).

Bu konuda TCK ile MK'daki düzenlemelerdeki bir diğer fark da MK.'na göre kişi eğer bir yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkum olmuşsa hacir kararının yürürlüğe girebilmesi için hakime ihbar yapılması şarttır. Oysa verilen ceza beş yıldan fazla ağır hapis ise başka bir karara gerek olmaksızın kişi hakkında kendiliğinden hacir hali ortaya çıkacak ve üyelik sona erecektir (193).

Hürriyeti bağlayıcı ceza ile mahkum olup hacir altına alınarak üyeliğin sona ermesinde özellik arzeden bir durum da henüz cezalandırılmayan fakat yönetim kurulu toplantılarına gelebilecek kadar uzun zamandır tutuklu bulunan kimsenin hacir altına alınıp alınmayacağı ve kısıtlama olmasa bile üyeliğin sona erip ermeyeceğidir (194). Özellikle yönetim kurulu üç kişiden oluşuyorsa durum ne olacaktır? Zira Yargıtay yerleşmiş uygulamasına göre de üç kişilik yönetim kurulunun toplanıp karar alabilmesi için tamamının biraraya gelmesi

192 DOMANIÇ, Anonim..., s.476.

193 Bilge ÖZTAN, *Alle Hukuku*, 2.B., Ankara, 1983, s.482.

194 DOMANIÇ, Anonim..., s.476.

gerekmektedir (195). Üyelerden birinin geçici de olsa toplantılara katılamayışı nedeniyle yönetim kurulu toplanamıyorsa ne yapılması gerekecektir (196)? TCK' 33. mad. ile MK 357. mad.'de hapis cezası nedeniyle kişinin kısıtlanması, dolayısıyla üyeliğin sona ermesi için mahkumiyet şartı aranmıştır. Bu nedenle sadece tutukluluk kısıtlılığa ve üyeliğin sona ermesine yolaçmaz. Bu durumda henüz üyeliğin düşmesi söz konusu olmadığı için TK 315/2. f.'daki durumun uygulanma olasılığı da yoktur. Yani yönetim kurulu açılan üyelik için kanunî şartları haiz bir kimseyi geçici olarak seçemez. Burada boşluğu doldurmak için MK hükümlerine bakmak gerekecektir. MK 376/1. f.'da "Reşid olan bir kimse hastalık veya gaib olmak ile yahut bunlara benzer sebeplerden biriyle müstacel bir işini bizzat yapamadığı gibi bir mümessil tayinine de muktedir olamazsa" hükmü ile MK 377/4. f.'daki "Bir cemiyetin veya tesisin teşkilatı eksik olur ve başka suretle de temin edilmemiş bulunur ise" hükmü birlikte değerlendirilerek kayyım tayinine izin verilerek tutuklu üyenin yerine diğer bir üye tayini yoluna gidilebilir (197).

Bu arada şunu belirtmek de gerekmektedir. Genel kurulun, toplanıp karar alamayacak durumdaki yönetim kurulunu görevden alıp, yerine yenilerini seçme hakkı olduğu gibi, yenisini atmasına TK 316. mad.'de düzenlenen azil müessesesi gereğince de hiçbir engel bulunmamaktadır. Bu çözüm tarzı tamamen genel kurulun yetkisi dahilindedir. Fakat aranan bunun dışındaki bir çözüm tarzıdır. Doktrinde önerilen diğer çözümler şöyle sıralanabilir:

1. MK 375. mad. hükmüne göre tutuklu üye yerine Sulh Hukuk Mahkemesinden kayyım üye tayini talebinde bulunulabilir. Bu yola olayla ilgili olanların talebiyle gidilebileceği gibi, mahkemece re'sen de karar verilebilir. İlgililer tabirine tutuklu

195 Y.11. H.D., T. 6.10.1986, E. 1986/4389, K. 1986/5018; Y.11. H.D., T. 6.6.1986, E. 1986/2687, K. 1986/3509 (ERÜRETEN, Anonim..., s.324,369).

196 DOMANIÇ, Anonim..., s.476.

197 DOMANIÇ, a.g.e., s.476.

üyeyi, akrabalarını, şirket yönetimini, hatta şirket alacaklılarını katabiliriz.

2. İkinci çözüm ise üyelerin kendi yerlerine temsilci göndermeleri mümkün olmadığına göre yönetim kurulu mahkemeye müracaat ederek kayyım üye tayinini isteyebilir veya mahkemeden tutuklu üyenin yerine TK 315. mad. hükmüne dayanarak kendisinin bir üye tayin edebilmesi için yetki verilmesini talep edebilir (198).

Bu çözüm tarzları üç kişilik yönetim kurulunda bir üyenin tutuklu olması hali içinde kabul edilebilir. Zira yönetim kurulu üyelerinin tamamının sürelerinin dolması halinde dahi şirketin organsız kalamayacağı kabul edildiğine göre, burada da şirketi organsız bırakmamak için yönetim kuruluna yukarıdaki yetkiler tanınmalıdır.

E) Üyenin Ağır Hapis Cezasıyla Veya Yüz Kızartıcı Suçlardan Dolayı Mahkumiyeti

TK 315/1. f.'ada düzenlenen ve üyelik sıfatını sona erdiren nedenler arasında bir takım suç ve cezaların da bulunduğunu görmekteyiz. Bunlar ağır hapis cezası ile sahtekarlık, emniyeti suistimal, hırsızlık ve dolandırıcılık suçlarıdır. Bunlardan dolayı mahkum olmayı kanun üyelik sıfatının sona ermesi nedeni olarak kabul etmiştir. Burada belirtilen ağır hapis cezasıyla neyin kast edildiğinin TCK 13. mad.'de açıklandığını görmekteyiz. TCK 13. mad.'de ağır hapis cezası müebbet ve muvakkat ağır hapis cezası olarak ikiye ayrılmaktadır. Müebbet ağır hapis ölünceye kadar, muvakkat ağır hapis kanunda açıkça belirtilmeyen hallerde bir seneden

198 DOMANIÇ, a.g.e., s.477.

yirmidört seneye kadar olan hapidir (199). TK 315/2. f.'da sayılan suçlardan sahtekarlık TCK 316 vd., hırsızlık TCK 491 vd. dolandırıcılık TCK 503 vd. emniyeti suistimal TCK 508 vd. maddelerinde düzenlenmiştir.

Ağır hapis cezası hariç diğer suçlar doktrinde yüz kızartıcı suçlar veya haysiyet kırıcı suçlar diye tasnif edilmektedir (200). Bu suçlardan dolayı üyeliğin sona ermesi için kanunda bir süre belirtilmemiştir. Alınan cezanın miktarı veya süresi önemli olmamaktadır. Bir gün bile olsa hüküm giymiş olmak üyenin üyeliğini kaybetmesi için yeterli kabul edilmiştir. Yüz kızartıcı bu suçlar haricinde herhangi bir suçtan dolayı ağır hapis cezasına çarptırılan kişinin de üyelik hak ve sıfatları sona erecektir (201).

TK 315/2. f.'da belirlenen bu suç ve cezalardan dolayı üyelik sıfatının sona erdiğinin kabul edilebilmesi için acaba alınan mahkumiyetin kesinleşmesi şartı aranmalı mıdır? Kanundaki ifadeye göre ilk derece mahkemesince mahkumiyete karar verilmiş olması üyeliğin sona ermesi için yeterli sayılmaktadır. Böyle bir ifade tarzı kullanılmıştır. TK 315/2. f.'daki bu suçları yakından incelediğimizde bu tip suçları işleyenlerin, buldukları toplum içinde kendilerine şüpheyle yaklaşılan kimseler oldukları ortaya çıkmaktadır. Üstelik bunların sınıflandırılmalarında dahi yüz kızartıcı haysiyet kırıcı suçlar tabirleri kullanılmaktadır. Güvenilirliği bu derece şüpheli bir kişilikle, TK'da düzenlenen ve olması istenen bir yönetim kurulu üyesinin niteliklerin bağdaştırılması düşünülemez. TK'nun yönetim kurulu ile ilgili

199 Abdullah Pulat GÖZÜBÜYÜK, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, C.I, 5.B., İstanbul, s.182.

200 İMREGÜN, *Anonlm...*, 1989, s.194; ONSUN, *Ticaret...*, s.226; EREM, *Anonlm...*, s.86; ÇEVİK, *Anonlm...*, s.20.

201 ONSUN, *Ticaret...*, s.226.

hükümleri incelenirse kanunun üyenin kişiliğine büyük bir önem verdiği anlaşılır (202). Üstelik TK'da böyle bir düzenlemenin esas amacı üyenin fiilen işbaşında bulunup bulunmamasından ziyade hakkında bu tip şüpheler bulunan bir kimsenin şirketin itibarını zedelememesini, şirkete zarar vermemesidir (203). İşte tüm bu nedenlerle mahkumiyet hükmünün kesinleşmiş olmasını aramaksızın, kanunun da ifade tarzında olduğu gibi mahkumiyet halinde üyeliğin sona ereceğine karar verilmesi isabetli olacaktır (204).

TK 315/2. f. düzenlemesi dışında yani yüz kızartıcı bir suç işleme veya ağır hapis cezasına mahkum olma dışındaki herhangi bir suçtan dolayı mahkum olduğunda her ne kadar TK 315/2. f.'nin 2. c. koşulları gerçekleşmediği için üyelik sıfatı devam eder gibi gözüküyorsa da, eğer kişi bir sene veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum olmuşsa kişinin hacir altına alınması sözkonusu olacağından yani mahcuriyet hali meydana geleceğinden üyelik bir başka nedenle sona erecektir. Zira mahcuriyet halinde kişi ehliyetini yitirmekte ve üyelik kanundan dolayı sona ermektedir.

Kanun mahkumiyet halini şart koştuğu için bu suçlardan dolayı soruşturma başlatılmış olması veya sonradan beraat etmek kaydı ile tutuklanmış olmak üyeliği sona erdirmemelidir (205).

F) Üyenin İstifası

Üyenin istifa etmesi halinin TK'da ele alınmadığını görmekteyiz. Fakat yönetim kurulu üyeliği mecburi bir vazife olmadığına göre ve kimsede zorla yönetim

202 TEOMAN, *Kendillerine...*, s.421.

203 DOMANIÇ, *Anonim...*, s.477.

204 Aynı görüş için bkz. DOMANIÇ, a.g.e., s.477; ONSUN, *Ticaret...*, s.226.

205 ONSUN, a.g.e., s.226.

kurulunda çalıştırılmayacağına göre o halde üyeler çalışma süreleri bitmeden önce istedikleri zaman iradeleri ile görevlerinden ayrılabilirler. İşte bu olaya istifa denmektedir (206). Bir Yargıtay kararında da (207) belirtildiği üzere istifa, istifa edenin bu yoldaki irade beyanının ortaklığa ulaşması ile sonuç doğuran tek taraflı bir hukukî işlemdir. İstifanın herhangi bir mercii tarafından kabulüne gerek bulunmamaktadır.

Her üye gerek şahsi sebeplerle, gerek diğer üyelerle arasında meydana gelen fikir ayrılıkları nedeniyle gerekse diğer herhangi bir nedenle istifa etmek hakkına sahiptir (208). TK hükümleri incelendiğinde görüleceği üzere istifa konusunda genel hükümler geçerli bulunmaktadır. İstifanın yönetim kurulu veya genel kurulun kabulü ile yürürlüğe gireceğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır (209). Kanunda bu yolda bir hüküm bulunmadığı gibi, esas mukavele ile de bunun aksine bir hüküm kabul edilemez (210).

İstifanın kabul edilmemesi ancak istifa eden üye ile istifa kendisine ulaşan yönetim kurulu üyelerinin mutabakatı halinde mümkündür. Başka bir ifade ile istifa eden ve yazılı istifa beyanını yönetim kuruluna sunan üye, sadece kendi irade beyanı ile istifadan vazgeçemeyeceği gibi, istifa kendisine ulaşan yönetim kurulu da üyenin muvafakatı olmaksızın göreve devamında ısrar edemez. BK 396. mad.'de

²⁰⁶ BAŞTUĞ, Şirketler..., s.361; ÇEVİK, Anonlm..., .21.

²⁰⁷ Y. 11. H.D., T. 15.11.1976, E. 1976/3647, K. 1976/4920, (ERİŞ, Türk Ticaret..., s.904.

²⁰⁸ ONSUN, Ticaret..., s.225.

²⁰⁹ Bkz. Dipnot 210'daki Yargıtay Kararı.

²¹⁰ ONSUN, Ticaret..., s.225; Fakat Dipnot 210'daki Yargıtay Kararı incelendiğinde şöyle bir ifade bulunmaktadır: "...Ortaklık anasözleşmesinde istifanın yönetim kurulu veya genel kurulun kabulü ile tahakkuk edeceğine dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır." Bu cümle sanki esas mukavele hükmü ile istifanın kabulünü başka bir mercinin onayına bağlı kılınabileceği gibi bir durum yaratmaktadır. Kanımca bu istifanın niteliğiyle bağdaşan bir durum değildir.

düzenlenen istifa, BK 11/1. f.'sı gereği yazılı şekle tabi değildir. Fakat yine BK 11/2. f. ve 12. mad. gereğince ve TK'nun 279, 289, 312, 315/1 ve 378. mad.'lerine göre üyenin tayini yazılı şekle tabi olduğundan, istifanın da yazılı olması gerekecektir. Eğer istifa toplantıda tutanağa geçirilmek suretiyle olmuşsa istifanın hüküm ifade edebilmesi için bu tutanağın istifa eden üye tarafından imzalanması gerekecektir (211).

Üyenin istediği zaman istifası hem doktrinde hem de uygulamada kabul edilmektedir. Fakat her ne kadar her zaman istifa mümkünse de, istifanın şirketin zararına sebep olacak bir zamanda yapılmaması gerekmektedir (212). Şayet üye buna dikkat etmeden münasip olmayan bir zamanda istifa edecek ve görevlerinden ayrılacak olursa BK 396/2. f.'daki "... münasip olmayan bir zamanda istifa eden kimse diğerinin zararını zâmin olur." hükmü gereğince şirketin bu yüzden uğradığı zararları yüklenmek zorunda kalacaktır. Çünkü şirketin, uğradığı zararlar nedeniyle, üyeye karşı dava açma hakkı bulunmaktadır (213). Yönetim kurulu üyeleri madem ki şirket işlerinde dikkatli, makul ve basiretli bir yöneticinin aynı durum ve koşullar altında göstermesi gereken dikkat ve özeni göstermekle yükümlüdürler (214). Üyenin bu özen borcu BK. 528/2. f.'ya atıf yapılmak suretiyle TK. 320. mad.'de gösterilmiştir (215). Madem ki bu borca aykırı davranış üyeyi sorumlu duruma getirmektedir o halde üyeler istifalarını uygun bir zamanda kullanmalıdırlar (216). Hatta TK 336 ve BK 395. mad.'leri gereğince aynı tarihte veya birinin yerine yönetim kurulunca diğerinin seçilmesine imkan vermeyecek

211 DOMANIÇ, Anonim..., s.480.

212 ÇEVİK, Anonim..., s.20.

213 ONSUN, Ticaret..., s.225.

214 DOĞANAY, T.C.K. Şerhi..., C.I, 1981, s.746.

215 TIKVEŞ, Ticaret Şirketleri..., s.83.

216 TEKİL, Şirketler..., s.237.

kadar yakın tarihlerde istifa eden üyeler, istifa sebebiyle şirketin uğradığı zararlardan müteselsilen sorumlu tutulacaklardır (217).

Eğer yönetim kurulunda birden fazla üyenin istifası söz konusu olacaksa, üyelerin yönetim kurulunun çalışmasına engel olmayacak sorumluluk altında kalmalarını önleyecek şekilde münasip aralıklarla teker teker veya kurulun toplanmasına engel olmayacak şekilde ikişer, üçer kişilik gruplar halinde sıra ile istifa etmeleri veya boşalan üyeliklerin doldurulmasından sonra diğerlerinin istifa etmeleri uygun bir çözüm tarzı olacaktır (218).

G) Üye Olabilmek İçin Aranılan Niteliklerin Yitirilmesi

Bu araştırmanın ikinci bölümünde kişilerin yönetim kurulu üyesi sıfatını alabilmeleri için bir takım özelliklere ve niteliklere sahip olmaları gerektiğini inceledik. Bu nitelikler kanundan doğabileceği gibi esas mukavele ile de düzenlenmiş olabilirdi (219). İşte TK 315/2. f.'da "... âzalık için lüzumlu kanunî vasıfları kaybederse..." diye düzenlenen ve üyeliği sona erdiren bu ifadeden üye olabilmek için aranılan niteliklerin kaybedilmesi kastedilmektedir. Daha açık bir ifadeyle yönetim kurulu üyeliği sıfatının devam edebilmesi için başlangıçta kanunun öngördüğü şartların görevin devamı süresince de muhafaza edilmesi gerekmektedir (220).

217 DOMANIÇ, Anonim..., s.481.

218 DOMANIÇ, a.g.e., s.471.

219 ANSAY, Anonim..., s.88; PULAŞLI, Şirketler..., s.301; İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.196.

220 Esas itibarıyla üyelik için kanunun öngördüğü şartlarla beraber esas mukavele ile aranılan şartlar ve özel kanunların getirdiği özel hükümlerin hep bir arada bulunması gerekir (DOĞANAY, TCK Şerh..., C.I, 1981, s.738).

Kanunun üyelik sıfatının kazanılabilmesi için aradığı şartlar başta TK 312,313. mad.'leri olmak üzere BK, MK gibi diğer kanunlarda da bulunmaktadır. Bu şartların belli başlıları;

1. Şirkete ortak olmak;
2. Ortaklar arasında eğer tüzel kişiler bulunuyorsa yönetim kurulu üyeliğine ancak gerçek kişilersecilebileceğinden, tüzel kişi temsilcisi gerçek kişi olmak;
3. Belirli oranda hisse senedini şirkete rehin bırakmak;
4. Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak;
5. Veya esas mukavele ile getirilen özelliklere sahip olmak.

İşte bunların kaybedilmesi halinde veya yokluklarının tesbitinde üyeliğin sona erdiği kabul edilmektedir. Örneğin; Pay sahibi bir ortağın üyeliğe seçildikten sonra bütün hisselerini devretmesi halinde veya tüzel kişi bir ortağın temsilcisi sıfatıyla üyeliğe seçilen birinin tüzel kişinin temsilciliğinden ayrılmasında veyahutta esas mukavelede yüksek tahsilli olma şartı aranan bir şirkette, seçilen üyenin diplomasının olmadığı veya sahte olduğunun tesbiti halinde gerekli kanunî nitelikler kaybedildiği için üyelik de sona erecektir (221).

H) Üyenin Azli

Üyelik sıfatının kaybına yol açan ve TK'da düzenlenmiş bulunan bir diğer neden de, üyenin genel kurul tarafından azledilmesidir (222). Azil yöneticilerin görev

221 DOMANIÇ, Anonim..., s.477.

222 TEKİL, Şirketler..., s.238.

sürelerinin dolmasından önce genel kurul tarafından yönetimden uzaklaştırılmalarıdır. Azil ad natum karakterdedir yani sebebe ihtiyaç göstermez (223).

Azil TK 316. mad.'de düzenlenmiştir. Üyenin istifa etme hakkına karşılık kanun ortaklıklara da üyeyi azletme yetkisi tanımıştır (224). Azil ortaklara kendilerini yöneticilere karşı savunma ve gerektiğinde onları görevden uzaklaştırabilme yetkisi tanımaktadır. Böylelikle yöneticilerin yönetim yetkisiyle ortakların denetim yetkisi arasında bir denge sağlanılmaya çalışılmıştır. Yöneticiler eğer yetkilerini ortaklık yararına kullanıyorlarsa, işlerin onlara bırakılmasında memnun olan ortakların herhangi bir müdahalesiyle karşılaşmayacaklardır. Aksi halde ise ortaklar yöneticileri azletmek suretiyle denetim haklarını kullanacaklardır (225).

TK 316. mad.'de düzenlenmiş bulunan azil konusunda yetki sadece genel kurula verilmiştir, bu yetki yalnız genel kurul tarafından kullanılabilir. Yargıtay'ın da tutumunun bu doğrultuda olduğunu görmekteyiz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında (226), anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin seçilmelerinde ve görevden alınmalarında yetkinin yalnız ortaklık genel kurulan ait olduğu belirtilmiştir.

-
- 223 Hikmet Sami TÜRK, "Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Gündeme Bağlılık İlkeleri ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Azil veya Seçimi", **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar**, Ankara, 1984, s.183; TEKİL, a.g.e., s.238.
- 224 ONSUN, **Ticaret...**, s.225.
- 225 Bernard CARTOON, "İngiliz Hukukunda Ortaklık Yöneticilerinin Azli" (Çev. Ar.Gör.Ayşe YÜRÜK), **Esk. A.Ü. İ.İ.B.F.D., C.I, S.1, 1983**, s.240.
- 226 YHGK, T. 13.6.1984, E. 1984/11-306, K. 1984/700, **YKD, C.X, S.9, Eylül, 1984**, s.1337.

Doktrinde yazarların çoğunluğu yönetim kurulu üyelerinin görevlerine son verilme yetkisinin yalnız genel kurula ait olduğunu kabul etmektedirler (227). Fakat dipnot 228'deki Y.H.G.K. kararındaki karşı oy yazısında çoğunluk görüşüne karşı çıkan Yargıtay 11. H.D. üyeleri esas mukaveleye konacak hükümlerle genel kurul dışında bazı organ veya gruplara üyelerin seçilmeleri ve azilleriyle ilgili yetkiler tanınabileceğini belirtmişlerdir. Daire üyelerine göre TK 3121/1 ve 316. mad.'lerine tekabül eden İsviçre BK 698. mad.'si bu kadar kesin bir hava taşımamaktadır. Dolayısıyla azil yetkisi genel kurul dışında başka bir organa verilebilmelidir.

Fakat yönetim kurulu üyelerinin seçim tarzlarını baktığımızda ki bu seçim tarzları TK 275. madde hükmü mahfuz kalmak üzere ve 233. sayılı "Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname" çerçevesinde görev alan müdür ve üyeler bir tarafa bırakılacak olursa şöyle sıralanabilir:

1. a) Tedrici kuruluşta ilk yönetim kurulu üyeleri esas mukavele ile atanabileceği gibi, kuruluş genel kurulunca da seçilebilirler,
b) Ani kuruluşta esas mukavele ile atanırlar.
2. Kuruluştan sonra yönetim kurulu üyelerini seçme yetkisi genel kurula aittir.
3. Eğer üyelik herhangi bir sebeple açılmışsa her ne kadar yönetim kurulu geçici üye tayini yoluna gitse de bunlar ilk toplanacak genel kurulun onayına sunulmak zorundadır (228).

227 DOĞANAY, TCK Şerh...,C.I, 1981, s.738; DOMANIÇ, Anonim..., s.479; ÇEVİK-AZIK, Anonim..., s.68; ANSAY, Anonim..., s.92; ÇEVİK, Anonim..., s.20; ONSUN, Ticaret, s.225.

228 TÜRK, Anonim...,s.182.

Bu seçim tarzlarına bakıldığında son söz hep genel kurula ait bulunmaktadır. Dolayısıyla azletmenin de aynı organa ait olması doğaldır ⁽²²⁹⁾.

TK.'muzu incelediğimizde genel kurulun azil yetkisinin herhangi bir sebeple sınırlandırılmadığını görmekteyiz. Yani genel kurulun azil yetkisini kullanabilmesi için bir takım sebepler göstermesi gerekmemektedir. Her ne kadar TK 315/2. f.'da üyelerle ilgili bir takım sebepler düzenlenmişse de bunlar birer azil sebebi değil sadece üyelik sıfatının kalkmasını gerektiren sebeplerdir. Bu sebeplerden birinin varlığı halinde üyelik kanundan dolayı ve kendiliğinden sona erdiği halde azil halinde genel kurul kararına ihtiyaç bulunmaktadır ⁽²³⁰⁾.

Genel kurul azil konusundaki bu yetkisini bir başka organa devir edemez. Genel kurulun bu yetkisi esas mukaveleye konacak bir hükümlerle de bertaraf edilemez ⁽²³¹⁾. Yönetim kurulunun azil yetkisi bulunmamaktadır. Yönetim kurulu tarafından tayin edilen üyelerin dahi azli genel kurula ait olmaktadır. Her ne kadar yönetim kurulları genel olarak kendi aldıkları kararları değiştirme yetkisine sahipse de alınan kararlar uygulanıp üçüncü şahısların lehinde veya aleyhinde bir takım hak ve mükellefiyetler doğduktan sonra, üçüncü şahısların muvafakati dışında kararlar değiştirilemez. Dolayısıyla yönetim kurulunca da TK 315/1.f.'sı gereğince karar alınıp tayin edilen üyeye haberdar edilip onun da kabul etmesi halinde şirket ile üye arasında vekalet ve hizmet sözleşmesi doğmuş sayılacağından azil yetkisi yönetim kurulunun yetkisinden çıkarak genel kurulun yetki alanına girmiş olacaktır ⁽²³²⁾.

229 TÜRK, a.g.m., s.182; Bu yazıda belirtilen 2929 s. İDT ve KİT Hakkındaki Kanun 8.6.1984 tarihli RG'de yayınlanan 233 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmıştır.

230 ONSUN, Ticaret..., s.225.

231 ONSUN, a.g.e., s.225; ÇEVİK-AZIK, Anonlm..., s.68.

232 DOMANİÇ, Anonlm..., s.480.

Kanunda sebep aranmadığı için genel kurulun azil konusunda geniş bir yetkisi bulunmaktadır. Sebep göstermeksizin dahi azil kararı alınabilmektedir. Örneğin yönetimdeki üyelerden daha kabiliyetli ve şirkete büyük menfaatler sağlayacak birinin bulunması halinde genel kurul yönetim kurulunda değişiklik yaparak yenilerini atayabilir (233). Aynı durum kanunlarımıza kaynak teşkil eden İsviçre BK. 705. mad.'de de mevcuttur (234). İsviçre BK.'na göre genel kurul tarafından verilen azil kararlarının geçerliliği için genel kurulun usulüne uygun şekilde toplantıya çağrılmış, toplanmış ve azle gündem çerçevesinde karar verilmiş olması yeterlidir. Yoksa herhangi bir sebebin gösterilmesine gerek bulunmamaktadır (235).

Hukuk sistemimizde de Yargıtay tarafından verilen kararlarda azil için sebep aranmadığını görmekteyiz (236). Genel kurula tanınan azil yetkisine sınırlama getirilmemesinin bir nedeni de anonim ortaklıklarda itimadın önemli bir unsur olarak şirket yönetiminde kendini göstermesidir (237). Genel kurulu oluşturan ortakların, şirketi yönetenlere karşı güvenlerinin sarsıldığı andan itibaren kanun koyucu onlara yöneticileri süreleri dolmadan ve herhangi bir neden dahi göstermelerine gerek kalmadan azil yetkisini tanımıştır (238).

233 ÇEVİK-AZIK, Anonim..., s.68.

234 "Anonim Şirketlerle İlgili Federal Mahkeme Kararları", (Çev.Akar ÖCAL), BATİDER, C.VII, 1973, s.482.

235 TEKİL, Şirketler..., s.240.

236 Y.II. H.D., T.8.10.1979, E. 1979/3972, K 1979/4547, YKD, C.VII, S.2, Şubat 1981, s.196.

237 DOĞANAY, TCK Şerhi..., C.I, 1974, s.698.

238 Y.II. H.D., T.12.6.1980/2385, K. 1980/3126 (DOĞANAY, TCK Şerhi..., C.I, 1981, s.739). Burada Yargıtay davacının görevine ortada hiçbir sebep olmadığı halde son verildiği iddiasıyla açılan ve mahkemece red edilen davayı onamıştır.

Azil yetkisinin mutlak niteliğini, eski TK.'nun 317. mad.'sinde geçen bir sözcüğün yeni TK.'nun 316. mad.'sine alınmamasından anlamaktayız. Zira eski TK.'nda geçen "indelicap" yani gerektiğinde kelimesinin yeni TK.'na alınmadığını görmekteyiz. Yeni TK.'na göre herhangi bir neden gösterme zorunluluğu olmaksızın üyeler azledilebilecektir. Genel kurulun azil yetkisini tam bir serbesti içinde kullanmasına olanak sağlamak üzere getirilen bir diğer hüküm de azledilen üyenin tazminat talebine hakkı olmadığına dair düzenlemedir ⁽²³⁹⁾. Yargıtay'ın da azledilen üyenin tazminat talebine hakkı olmadığına dair kararları vardır ve yerleşmiş uygulaması da bu yöndedir ⁽²⁴⁰⁾.

Kanundaki bu açık hükme rağmen bu görüşü paylaşmayan en azından haklı bir düzenleme olarak kabul etmeyen yazarlar da vardır. İmregün'e göre ⁽²⁴¹⁾, ortaklıkla yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişki akdi olduğuna göre, ortaklığın bunu haksız yere feshetmesi, karşı tarafa bir tazminat verilmesini gerektirmelidir. Domaniç'e göre ise ⁽²⁴²⁾ amir hükümlerle düzenlenmiş olsa dahi bir hakkın kötüye kullanılmasını yasaklayan MK 2. mad. ile genel kurul kararlarının iptalini düzenleyen TK 383-383 ve BK 49 ve 397/1. f. hükümlerinden azledilen üyenin de yararlanması gerekmektedir.

Hukuk sistemimizde her ne kadar tazminat talepleri kabul edilmezse de gerek Fransa gerek Almanya, gerekse İsviçre hukuklarında üyelerin haklı sebep olmaksızın azli halinde tazminat talep edebilecekleri kabul edilmiştir ⁽²⁴³⁾.

239 TÜRK, Anonim..., s.183.

240 Bkz. Dipnot, 239.

241 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.251, Dipnot 81.

242 DOMANIÇ, Anonim..., s.479, Dipnot 2.

243 BAŞTUĞ, Şirketler..., s.360; ÖCAL, Anonim..., s.482. TEKİL, Şirketler..., s.240.

TK. 316. mad.'ye göre her ne kadar azledilen üye tazminat talep edemeyecekse de TK 381. mad. hükümleri uyarınca hakkın kötüye kullanılması ve hüsnüniyet kurallarına aykırı hareket sebebiyle bir takım kimselere genel kurul kararlarını iptal ettirebilme hakkı tanınmıştır. İşte genel kurulun TK 381 mad.'sine dayanılarak kararlarının iptali halinde bu toplantıda alınan azil kararı da iptal edilmiş olur. İşte bu halde azledilen üyenin geçmiş günlerin ücretini istemesi mümkündür (244).

TK.'da azledilen üyenin tazminat talebi kabul edilmemiştir fakat haksız ve keyfi azil, bazen gerçek dışı isnatlarla kamuoyunda duyurulmuş olabilir. Bu durumda üyenin BK. hükümlerine göre manevi tazminat isteyebilmesi gerekir (245).

Üyeliği sona erdiren bir sebep olan azil konusunda önemli bir noktada azlin gündeme bağlılık ilkesi ile olan bağlantısıdır.

Yönetim kurulu üyelerinin azli veya seçimi bir gündem maddesi olarak karara bağlandığı zaman ortada bir sorun yoktur. Ancak azil yetkisinin üyeliği sona erdirici mutlak niteliği nedeniyle ve yönetim kurulu üyeliği de güvene dayalı bir ilişki olduğuna göre ve azil yetkisinin de genel kurula verildiği düşünülürse acaba gündemde olmasa bile genel kurul, üyelerin azli yoluna gidebilir mi? Zira buna verilecek cevaba göre azlin geçerli olup olmadığı dolayısıyla üyeliğin devam edip edemeyeceği sorunu ortaya çıkmaktadır. İşte bu sorun anonim ortaklıklar hukukunun en tartışmalı konularından birini teşkil etmektedir (246).

244 DOMANIÇ, Anonim..., s.479.

245 TEKİL, Şirketler..., s.240.

246 TÜRK, Anonim..., s.184.

Kanunumuza kaynak teşkil eden İsviçre BK.'nda gündeme bağlılık ilkesine üstünlük tanınmış, gündemde bulunması koşuluyla yönetim kurulu üyelerinin azledilebileceği kabul edilmiştir ⁽²⁴⁷⁾. İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında azille ilgili İsviçre Bk 705. mad.'sinin uygulanabilmesi için gündemde bulunan konuların müzakere edilmiş olmasını aramıştır ⁽²⁴⁸⁾.

Hukuk sistemimizde gerek Yargıtay kararlarında gerekse doktrinde farklı uygulama ve görüşlere rastlamaktayız. Doktrinde bazı yazarlar gündemde açık madde olmasa bile genel kurulun yönetim kurulu üyelerini her zaman azledilebileceğini savunmaktadırlar ⁽²⁴⁹⁾. Bu görüşü savunanlar genel kurulun, güvenini yitiren bir yönetim kurulunun, işbaşında kalmasının doğru olmayacağı düşüncesine dayanmaktadırlar ⁽²⁵⁰⁾. Bu görüşe göre gündemde azil maddesi olmasa bile genel kuruldaki görüşmeler sırasında yönetim kuruluna olan güveni sarsıcı olaylar

²⁴⁷ TÜRK, a.g.m., s.187; TEKİL, *Şirketler...*, s.240.

²⁴⁸ ÖCAL, *Anonim...*, s.483.

²⁴⁹ İMREGÜN, *Anonim...*, 1989, s.251; ERÜRETEN, *Anonim...*, s.292; DOMANIÇ, *Anonim...*, s.471; Tuğrul ANSAY, *Yargıtay Uygulamasında Anonim Şirketler Hukuku (Yargıtayın 1975-1980 Yılları Arasında Verdiği Kararlar)*, BANKA ve TİCARET HUKUKU ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ, 1981, s.30. ANSAY'ı her ne kadar azil konusunda gündeme bağlı olmaksızın karar verilebilir düşüncesinde olan yazarlar arasında belirtilmişsek de yazar aynı kitabının ilerleyen satırlarında şöyle demektedir: "Gündeme göre yöneticilerin faaliyetinin görüşüleceği toplantıda yöneticilere güvensizlik hasıl olduğunda azil kararının alınması kanımca mümkün olabilmelidir. Buna karşılık yönetimle hiç ilgisi olmayan bir konu için yapılan genel kurul toplantısında birden bire azil kararının verilmesi azil hakkının kötüye kullanılmasına neden olabilir." Yazar hiçbir sınırlamaya tabi olmaksızın azil hakkının kullanılmasının yöneticiler açısından kötüye kullanılabileceği endişesini taşımaktadır.

²⁵⁰ TÜRK, *Anonim...*, s.189.

meydana çıkabilir veya bu görüşmelerde yönetim kurulunun yolsuzlukları ortaya çıkabilir. Bu halde gündemde madde yok diye genel kurulun azil yetkisinin kullanılamaması kabul edilemez bir yaklaşımdır (251).

Bazı yazarlar ise bir takım sınırlamalarla gündemde olmasa da azil yetkisinin kullanılabileceğini yani azil konusunun en azından gündemden anlaşılabilir olması koşuluyla görüşülebileceğini savunmaktadırlar. Böylelikle ortalama bir yol önermektedirler. Doğanay'a göre (252) gündemde sarahat olmadıkça üyelerin azilleri konusunda görüşme yapılmaz ve karar alınamaz. Ancak hissedarların tamamı genel kurul toplantısına katılmış ve ayrıca bütün hissedarlar azil konusunun gündemde olmamasına rağmen, o gün görüşülüp karara bağlanmasını kararlaştırmışlarsa o zaman azil konusu gündemde olmamasına rağmen, bir karara bağlanabilir. Çevik'e göre ise (253) yönetim kurulu üyelerinin tümünün birden azli halinde ancak gündemde olmasa da konu görüşülebilmelidir. Fakat yazar azil konusunu incelerken gündemde bulunmamasına rağmen azil konusunun görüşülüp görüşülemeyeceğine değinmeden, üyelerin tümünün birden azli halinde ortakların tamamı toplantıya katılmadı ise gündemde olmadığı için seçim yapılamaz demektedir.

Bazı yazarlar ise azil konusunun gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnasını teşkil etmeyeceği dolayısıyla gündemde olmadıkça azil konusunun görüşülemeyeceğini savunmaktadırlar (254).

251 İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.251.

252 DOĞANAY, T.C.K.Şerhi..., C.I, 1981, s.740.

253 ÇEVİK, Anonim..., s.22.

254 TÜRK, Anonim..., s.200; Ömer TEOMAN, "Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin seçim ve Azillerinin Gündeme Bağlılık İlkesi ile Olan İlişkisi", İKTİSAT VE MALİYE, C.XXVIII, S.1, Nisan 1981, s.28.

Yargıtay'ın bu konudaki tutumunda da özellikle son yıllarda sık sık değişiklikler olduğunu görmekteyiz. Yargıtay 1979 yılında II. H.D.'nin verdiği bir karara kadar gündeme bağlılık ilkesine üstünlük tanımıştır (255). Fakat II. H.D.'nin 2.7.1979 tarihinde vermiş olduğu bir kararla Yargıtay yerleşmiş içtihadından ayrılarak azil konusunun gündemde olmasa da görüşülebileceği yolunda karar vermiştir (256). Bu karar doktrinde birçok tartışma ve eleştirilere neden olmuşsa da (257). Yargıtay bir süre daha bu görüş doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (258).

Fakat Yargıtay'ın yine görüş değiştirerek gündeme bağlılık ilkesine üstünlük tanıdığını görüyoruz (259). Bu son kararlarında Yargıtay yöneticilerin genel kurul tarafından azledilebilmesi için azil konusunun gündemde bulunmasını zorunlu kabul etmiş ve TK 316. mad.'de yer alan "her zaman azledilebilir" açıklamasının gündemde olmadan azledilebilme ile eşanlımlı olmadığına bu nedenle TK 316. mad.'sinin, TK 369. mad.'sindeki gündeme bağlılık ilkesini bertaraf edemeyeceğine karar vermiştir.

Üyelerin azli konusunda incelenmesi gereken bir diğer sorun da tüzel kişi temsilcilerinin azlidir. Buraya kadar yönetim kurulu üyeliğine seçilen ve şirket

255 Y.HGK., T.15.3.1967, E/T-400, K.154 (ERİŞ, Türk Ticaret..., s.907).

256 Y. II. H.D., T.2.7.1979, E. 1979/1882, K 1979/3887 (TEOMAN, Anonim..., s.26.).

257 Bu konuda geniş bilgi için bkz. TEOMAN, Anonim..., s.20 vd.; TÜRK, Anonim..., s.188 vd.

258 Y. II. H.D., T.8.11.1982, E. 1982/2970, K. 1982/4445 (ERİŞ, Türk Ticaret..., s.916; ANSAY, Yargıtay..., s.31.).

259 Y. II. H.D., T. 249.1985, E/985/3578, K. 1985/4774 (BATIDER, C.XII, S.4, 1984, s.157); Y.II. H.D., T. 20.12.1985, E /1985/7001. K. 1985/7178 (ERÜRETEN, Anonim..., s.341).

ortağı olan gerçek kişilerin durumunu inceledik. Fakat uygulamada sıkça rastlanıldığı gibi anonim şirket ortağı bir tüzel kişi de olabilmektedir. Acaba bunların seçilen temsilcilerinin azli nasıl gerçekleşecektir? Yukarıda sık sık belirttiğimiz gibi yönetim kurul üyelerini azil yetkisi sadece genel kurula ait bir yetkidir? Nasıl ki bir şirket ortağı olan bir diğer şirketin temsilcisinin yönetim kuruluna seçilmesi genel kurula aitse azli de yine kural olarak genel kurula aittir (260). Dolayısıyla tüzel kişi temsilcisi üyenin azli de diğer yönetim kurulu üyelerinin azli hükümlerine tabidir. Temsilci kendi kişiliğindeki nedenlerle azledilebileceği gibi, temsilcisi olduğu tüzel kişinin TK 312/2. f. uyarınca yerine getirmesi gerekenleri yapmaması nedeniyle de azledilebilir. Bu konuda incelenmesi gereken esas problem temsilci, tüzel kişiliğin güvenini kaybetmişse veya temsilcinin tüzel kişilikle ilişkisi kesilmişse üyelik konusu ne olacaktır (261). Bu halde tüzel kişilik genel kurulda çoğunluğu sağlayamıyorsa temsilcisiyle ilişkisi kalmasa dahi onu azlettiremeyecektir. Temsilcinin istifaya daveti düşünülebilirse de, kabule zorlanamayacağından şirket sadece haklı nedenlerin varlığı halinde tazminat isteyebilecektir. İşte böyle güç durumlarda kalınmaması için esas mukaveleye konacak bir hükümlerle temsilcinin yönetim kurulunda görev yapabilmesi, temsilcisi olduğu tüzel kişilik ile ilişkisinin devamı şartına bağlanabilir. Yoksa kendisi ile ilişkisi olmayan bir gerçek kişinin, o tüzel kişilik adına görevine devam etmesi açıklanması zor bir durum meydana getirecektir (262).

Her ne kadar esas mukavelede böyle bir hüküm olmadığı zaman genel kurul temsilciyi azil zorunluluğunda değilse de temsilcilik sıfatının sebepsiz kalması haklı sebebi ile üyeliği sona erdirebilmelidir (263).

260 TANDOĞAN, Hükmi..., s.12.

261 TEKİNALP, Yönetim..., s.101-102.

262 TANDOĞAN, Hükmi..., s.13.

263 TEKİNALP, Yönetim..., s.102-103.

TK 316/2. f.'da, TK 275. mad. hükmünün mahfuz tutulduğunu görmekteyiz. TK 275. mad. kamu tüzel kişilerinin üye tayinlerini düzenleyen bir meddedir. Kamu tüzel kişileri temsilcilerini kendileri seçip, tayin ettiklerine göre, temsilcilerin azillerinin de onlara ait olması doğaldır. Ayrıca kamu tüzel kişileri haklı sebeplerin varlığı halinde temsilcilerini azletmek zorunluluğunda oldukları gibi, kamu menfaatleri söz konusu olduğunda da bu yetkilerini kullanırlar. Haklı sebeplerin varlığına rağmen kamu tüzel kişisi temsilcisini azletmezse, anonim ortaklığın azli istemek ve dava etmek hakkı vardır (264).

I - KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ NEDENİYLE ÜYELİK SIFATININ ORTADAN KALKMASI

Kişiliğin sona ermesi, hak ve borçlara sahip olan varlığın ortadan kalkmasıdır. Kişilik öylesine ortadan kalkması demektir ki bundan sonra o kişinin bir takım hak ve borçlar edinebilmesinden söz edilemeyecektir (265).

Gerçek kişilerde kişiliği sona erdiren doğal neden ölümdür. Tüzel kişilerde ise kişiliklerini sona erdiren ve ölüm anlamına gelen bir takım sebepler mevcuttur. TK 312. mad.'ye göre yönetim kurulu üyelerinin gerçek kişi olması gerekmektedir ve ölüm de kişiliği sona erdirdiğine göre, gerçek kişi olan üyenin ölümüyle birlikte üyelik sıfatı da sona erecektir (266).

Gerçek kişilerin ölümü MK 271/1 f.'da düzenlenmiştir. Fakat bu doğal ölümle ilgili olan düzenlemedir. Bir de MK 30-34. mad.'leri arasında ölüme eş değer sonuçlar doğuran ölüm karinesi vardır. Bu karine gereğince alınan gaiblik kararı

264 TANDOĞAN, Hükmi..., s.14.

265 ZEVKLİLER, Kişiler..., s.383.

266 DOMANIÇ, Anonim..., s.478.

neticesinde de kişiliğin sona erdiği kabul edildiği için bu halde de üyelik sıfatı son bulacaktır (267). Doğal ölüm nüfus kayıtlarıyla veya herhangi bir delille, ölüm karinesi ise mahkemeden alınacak gaiblik kararıyla ispat edilebilir (268).

Tüzel kişilerde ise nasıl ki tüzel kişiliğin ticaret siciline kaydı ile kişilik kazanılıyorsa kaydın ticaret sicilinden silinmesi ile de kişilik sona erecektir. Bu sona ermeye bağlı olarak tüzel kişinin temsilcisi hakiki şahsın da üyeliği sona erecektir. Anonim ortaklıklarda tüzel kişiliğinin sona ermesi anlamına gelen düzenlemeler ise şunlardır:

1- Anonim ortaklığın kurulması sırasında gerek kanun gerekse esas mukavele hükümlerine uyulmamak suretiyle alacaklıların ve pay sahiplerinin menfaatleri önemli surette tehlikeye düşürülmüş veya ihlal edilmiş olursa, ilgililerin isteği üzerine mahkemece anonim ortaklığın kurulmamış sayılmasına dair karar verilir. İşte bu karar geriye etkili olacağı için kararın kesinleşmesi ile gerek ortaklık gerekse yönetim kurulu dolayısıyla üyelerin üyelik sıfatları sona erecektir. Bu davanın açılması bir aylık bir süreye tâbidir (269).

Poroy-Tekinalp-Çamoğlu'na göre (270) bu süre geçirildikten sonra ortaklığın kurulmamış sayılmasına dair karar alınamaz. Domaniç'e göre ise (271) TK 299. mad.'de sözü edilen bir aylık sürenin geçmesinden sonra da emredici şekil şartlarına uyulmadan kurulan anonim şirketlerin feshine veya butlanına dair karar alınabilir.

267 ZEVKLİLER, *Kişiler...*, s.383.

268 DOMANIÇ, *Anonim...*, s.478.

269 POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU, *Ortaklıklar...*, s.670.

270 POROY-TEKANALP-ÇAMOĞLU, a.g.e., s.670.

271 DOMANIÇ, *Anonim...*, s.479.

2- Kanunda veya esas mukavelede öngörülen sebeplerin birinin gerçekleşmesi ile anonim ortaklığın sona ermesine infisah veya fesih denir (272). Bu halde yani infisah halinde şirketin gayesinde bir değişiklik meydana gelmektedir ve tasfiye süresince şirketin tüzel kişiliği devam etmekle beraber hak ehliyeti tasfiyenin gayesi ile sınırlı olmaktadır. Tasfiye işlemleri sona erince de şirket kayıtlı bulunduğu ticaret sicilinden silinir ve böylelikle hem tüzel kişilik hem de yönetim kurulu sona ermiş olur (273). Burada şu noktayı belirtmek gerekir ki o da fesih halinde kanunda veya esas mukavelede yer alan sebeplerin birinin varlığı halinde ortaklık ancak bu yetkiye sahip olanlar tarafından sona erdirilebilirken, tasfiye de şartlar oluştuğu zaman karar alınmasına veya ihbarda bulunulmasına gerek olmadan şirket sona ermektedir (274).

3- TK 451. mad. uyarınca bir anonim şirketin diğer bir anonim şirket tarafından devralınması veya anonim şirketin bütün aktif ve pasifleriyle yeni kurulacak bir anonim şirkete devredilmesi veya sermayesi paylara bölünmüş bir komandit şirket tarafından veya bir kamu tüzel kişisi tarafından alınması halinde devredilen veya alınan anonim şirketin hem tüzel kişiliği hem yönetim kurulu dolayısıyla üyelerin görev ve yetkileri sona ermiş olur (275).

4- Yine bir anonim şirketin limited şirkete dönüşmesi veya nev'i değişikliği halinde şirket hem tüzel kişiliğini hem de yönetim kurulu ve üyeleri sıfatlarını kaybetmiş olurlar (276).

272 POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU, Ortaklıklar..., s.670.

273 PULAŞLI, Şirketler..., s.386.

274 POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU, Ortaklıklar..., s.675.

275 DOMANIÇ, Anonim..., s.478.

276 DOMANIÇ, a.g.e., s.478.

K- ÜYE SEÇİMİNİN İPTALI

Yönetim kurulu üyeliğini sona erdiren bir diğer neden de üye seçimi konusunda genel kurulca alınan kararın mahkeme tarafından iptal edilmesidir (277). Azil konusunda kısaca değindiğimiz gibi ilgililere genel kurulda alınan kararları, kanunda sayılan nedenlerle iptal ettirebilme olanağı tanınmıştır. TK 381. mad.'de iptal ettirilebilecek kararlar düzenlenmiştir. Bunlar kanuna, şirket esas mukavelesine, objektif hüsnüniyet kurallarına aykırı olan kararlardır. İşte bu nedenlere dayanılarak üye seçiminin yapıldığı genel kurul kararı mahkemece iptal edildiği takdirde, seçilenlerin üyelik sıfatları da sona erecektir (278).

Böyle bir seçimin yapıldığı genel kurul kararının iptali için dava açıldığı zaman TK 381-383. mad.'leri ve MK 377/4. f. gereği geçici bir önlem olarak, geçici yönetim kurulunun mahkemece tayini de kabul edilmelidir (279).

2- GENEL HÜKÜMLERE GÖRE FARKLI DÜZENLEMELER GETİREN KANUNLAR

Buraya kadar incelediğimiz tüm nedenler kendi kanunlarında farklı düzenlemeler olmadığı takdirde tüm anonim ortaklık yönetim kurulu üyeleri için geçerlidir. Fakat bazı kanunları incelediğimizde düzenledikleri alana ait anonim ortaklık yönetim kurulu üyeleri için ek bir takım şartlar getirdiklerini görmekteyiz. Bu kanunların en önemlisi Bankalar Kanunu olmaktadır.

277 DOMANIÇ, a.g.e., s.484.

278 PULAŞLI, Şirketler..., s.290.

279 DOMANIÇ, Anonlm..., s.484.

A) BANKALAR KANUNUNDAKİ DÜZENLEMELER

Bankalar Kanunu'nun 2. mad.'sinin 3. b.'ine göre eğer Bankalar Kanunu'nda özel bir düzenleme yoksa bu tip anonim ortaklıklar için de genel hükümler geçerli olacaktır. Genel hükümler kelimesinin içine TK, BK ve İİK gibi kanunlar girmektedir (280). Dolayısıyla TK'nun anonim ortaklık yönetim kurulu üyeleri hakkındaki tüm hükümleri Bankalar Kanunu'ndaki özel düzenlemeler dışında banka yönetim kurulu üyeleri hakkında da uygulanacaktır (281). TK 'nda üyeliği sona erdiren nedenler 315. mad.'de düzenlenmiştir, işte buna benzer bir düzenlemeyi Bankalar Kanunu'nun 31. mad.'de görmekteyiz. Bankalar Kanunu'nun 31. mad.'si 1. b.'inde bankalarda çalışamayacakları belirlendikten sonra bu olumsuz özelliklere sahip olanların görevlerine son verileceği düzenlenmiştir. Daha önce yürürlükte bulunan 7129 Sayılı Bankalar Kanunu'ndaki 15. ve 17. mad.'ler birleştirilerek yeni kanunda bir bütün olarak 31. mad.'de gösterilmiştir. Üyeliğe seçilmeyi engelleyen aynı zamanda da üyeliği sona erdiren bu nedenler 31. mad.'de tadadi bir şekilde belirlenmiştir (282). Bankalar Kanunu'nda düzenlenen ve üyeliği sona erdiren nedenler şunlardır:

a) Bankalar Kanunu'nda Belirtilen Suçlardan dolayı Cezalandırılmak

Bankalar Kanunu'nun 13. bölümünde 79 ilâ 85. mad.'leri arasında bir takım cezaî hükümlerin düzenlendiğini görmekteyiz. Bu cezalar hapis ve ağır para cezası olarak belirlenmiştir (283).

280 EREM-ALTINOK-TANDOĞAN, *Bankalar...*, 1989, s.3.

281 TEKİNALP, *Bankalar...*, s.80.

282 EREM-ALTINOK-TANDOĞAN, *Bankalar...*, 1989, s.75.

283 KARACAN, *Bankacılık...*,s.97.

İşte Bankalar Kanunu'ndaki hükümlere aykırı hareketler nedeniyle hapis veya birden fazla ağır para cezası ile cezalandırılan kimselerle, yüz kızartıcı suçlardan dolayı mahkum olanlar yönetim kurulu üyesi olamayacakları gibi olanların da derhal işlerine son verilecektir (284).

Bankalar Kanunu'nun 31. mad.'sinde belirtilen yüz kızartıcı suçlar konusunda TCK hükümlerine bakmak gerekecektir. Zira Bankalar Kanunu'nun 86. mad.'si ile de bu kanuna göre suç teşkil eden hareket ve fiillerin başka kanunlara göre de ceza gerektirmesi halinde en ağır olanının uygulanacağı belirtilerek, bu konuda genel hükümlerin saklılığı açıkça belirtilmiştir.

Doktrinde kabul edilen görüşe göre Bankalar Kanunu'nun 31. mad.'sinin TK 315/2. f.'yı bertaraf etmediği dolayısıyla bu iki hükmün birlikte uygulanması gerektiğidir (285). Bu nedenle TK 315/2. f.'da sayılan ve yönetim kurulu üyeliğini sona erdiren nedenler, banka yönetim kurulu üyeleri için de geçerli olacak ve bu sıfatlarını ortadan kaldıracaktır. Dolayısıyla banka yönetim kurulu üyelerinden ağır hapis cezası ile mahkum olanların da üyelikleri sona erecektir (286).

Yine doktrinde kabul edilen Bankalar Kanunu hükümlerine göre hapis ve ağır para cezalarına çarptırılanların yasak kapsamına girmeleri için verilen mahkumiyet kararlarının kesinleşmesi gerektiğidir (287). Eğer cezalar kesinleşmeden önce af kapsamına girerlerse kişiler de bu yasak kapsamına sokulmayacaklardır. Burada şu sorun ortaya çıkmaktadır, acaba cezalar kesinleştikten sonra kişiler af kapsamına girerlerse veya cezaları ertelenirse ne

284 EREM-ALTINOK-TANDOĞAN, *Bankalar...*, 1989, s.75-76.

285 KARACAN, *Bankacılık...*, s.97; TEKİNALP, *Banka...*, s.119; EREM-ALTINOK-TANDOĞAN, a.g.e., s.76, Dipnot 139.

286 KARACAN, *Bankacılık...*, s.97.

287 TİKVEŞ, *Bankalar...*, s.78; REİSOĞLU, *Bankalar* , s.190.

olacaktır? Bu konuda Türk Bankalar Birliği Yönetim Kurulunun Yorum Kararında: "... genel af halinde suç ve mahkumiyet tüm sonuçları ile ortadan kalkacağından bunların yasak kapsamı dışında kalacakları söylenebilir. Ancak cezanın tecili halinde kişiye bu madde hükümlerinin uygulanacağı kuşkusuzdur" sonucuna varılmıştır (288).

Yüz kızartıcı suçların ne olduklarının tesbitinde liste halinde sıralama yapmak mümkün değildir. Hırsızlık, sahtekarlık, dolandırıcılık, iftira, ihtilas suçları örnek verilebilir (289). Reisoğlu yüz kızartıcı suçlarda da mahkumiyetin kesinleşmesi şartını aramaktadır (290). Fakat kanımca TK 315/2. fıkrayı incelerken belirttiğimiz gerekçelerle yüz kızartıcı suçlarda mahkumiyet yeterli görülmelidir. Kesinleşmesi şartı aranmamalıdır. Zira bankacılık yönetimi diğer anonim ortaklık türlerine göre daha da şaibeli bir konumdadır (291).

Bankalar Kanunu'nun 31. maddesinde belirtilen "müflis olma" konusunda da TK'daki düzenlemeler ve yorumlar aynen banka yönetim kurulu üyeleri için de geçerlidir (292).

b) Bakan Tarafından Üyeliğe Son Verilmesi

Bankalar Kanunu'nun 64. mad.'sinde istisnai durumlarda uygulanacak bir düzenlemeye rastlamaktayız. Bu maddenin başlığı "Mali bünyenin güçlendirilmesi"dir. Bu madde ile mali bünyesi ciddi şekilde zayıflamakta olan

288 REİSOĞLU, a.g.e., s.190.

289 TIKVEŞ, Bankalar..., s.78.

290 REİSOĞLU, Bankalar..., s.191.

291 Ayrıntılı bilgi için bkz. s.64 vd.

292 Ayrıntılı bilgi için bkz. s.53 vd.

bankalar için hükümete her türlü tedbiri alma imkanı sağlanmaya çalışılmıştır. Denetlemeler sonunda bankanın mali bünyesinin ciddi bir şekilde zayıflamakta olduğunu tesbiti halinde Bakan banka yönetim kurulundan bazı tedbirler almasını isteyebilecektir. İşte yönetim kurulu bu tedbirleri kısmen veya tamamen almadığı veya almasına rağmen bankanın mali bünyesi zayıflamaya devam ettiği takdirde Bakan üyelerden bir kısmını veya tamamını görevden almaya yetkili kılınmaktadır.

Buraya kadar incelediğimiz özellikler dışında Bankalar Kanunu'nda, TK'dan farklı bir düzenlemeye rastlamamaktayız. TK'daki yönetim kurul üyeliğinin sona ermesi için geçerli nitelikler aynen banka yönetim kurulu üyeleri için de geçerlidir.

II- ESAS MUKAVELEDE ÖNGÖRÜLEN SONA ERME NEDENLERİ

Yönetim kurulu üyeliğinin sona ermesi konusunda çeşitli kanunlarda bir takım düzenlemeler olduğunu gördük. İlgililer gerek üyeliğe seçilebilmek gerekse bu sıfatlarını devam ettirebilmek için bu düzenlemelere uymak zorundadırlar. Fakat şirket ortakları bu düzenlemeleri yeterli bulmazlarsa kendileri acaba ek bir takım şartlar getirebilirler mi?

Hem doktrinde hem uygulamada üyeliğin sona ermesi konusunda kabul edilen şirket esas mukavelesine hükümler konabileceğidir. Üstelik ek bir takım şartlar konabileceği gibi kanunen aranan niteliklerin de ağırlaştırılabileceği kabul edilmektedir (293). Fakat burada bir soru akla gelmektedir. Her şart esas mukaveleye konabilir mi? Aranan bu şartların bir sınırı olmalı mıdır? Burada da kabul edilen görüş kişilik haklarına tecavüz niteliğinde olmamak koşuluyla üyelerde kanunlara ek bir takım şartların aranabileceğidir. Örneğin; esas mukavelede

²⁹³ İMREGÜN, Anonim..., 1989, s.200; ÇEVİK, Anonim..., s.20; DOMANIÇ-İMREGÜN-TEKİNALP, Ticaret..., s. 65; DOMANIÇ, Anonim..., s.469.

özürsüz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliğinin düşeceği kabul edilmiş olabilir. Böyle bir durumun meydana gelmesi halinde üyenin üyeliği sona erecektir (294).

SONUÇ

Anonim ortaklıklarda genel kurul, yönetim kurulu ve denetleme kurulu olmak üzere esas itibariyle üç tür organ bulunmaktadır. Anonim ortaklıklara canlılık veren, iradesini açıklamasını sağlayan bu organlar olmaktadır.

Her ne kadar bu üç organ kanunen bulunması zorunlu organlardan ise de TK 317. mad. gereğince şirketi hem iç ilişkide hem de dış ilişkilerde temsil yetkisi yönetim kuruluna verilmiştir. Yönetim kurulu ise gerçek kişilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu gerçek kişilere ortaklığı yaşatmada çok önemli görevler düşmektedir.

Kendilerine bu kadar güvenilerek, önemli görevler teslim edilecek olan kişilerde bir takım niteliklerin aranması ve bunların muhafaza edilmesi de önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu nedenle gerek kanunlarla gerekse şirket esas mukaveleleriyle yönetim kurulu üyesi olacak kişilerde bir takım özelliklerin bulunması istenmiştir. Kanunlarda düzenlenen özellikler asgari nitelikler olup, diğer ortaklar buna ek nitelikler de getirebileceklerdir. Bunu hukuk sistemimizde engelleyecek bir düzenleme bulunmamaktadır.

Kanunlarımızda gerek üye alabilmek gerekse üyeliğe devam edebilmek için aranan özelliklerin birlikte düzenlendiklerini, birinin aynı zamanda diğerine de engel teşkil ettiğini görmekteyiz. Örneğin; ortaklıkta pay sahibi olmayan kişi üye olamayacağı gibi, üye seçildikten sonra pay sahipliği sıfatının yitirilmesi üyeliği de sona edirecektir.

Bu girift özelliği nedeniyle ikinci ve üçüncü bölümler yönetim kurulu üyeleri için bir bütünlük arz etmektedir. Yani üyeler hem ikinci hem de üçüncü bölümde incelenen koşulları birlikte taşımak zorundadırlar. Aksi bir durum ya hiç üye olamamaya ya da üyeliğin yitirilmesine neden olacaktır.

Genel olarak üyeliği sona erdiren nedenlerin TK'da düzenlendiğini görüyoruz. Bununla beraber TK'daki hükümleri bertaraf etmemek koşuluyla Bankalar Kanunu'nda olduğu gibi bazı anonim ortaklık türlerinin kendi kanunlarında da özel düzenlemelere rastlamaktayız. Dolayısıyla bu ortaklıklarda görev alacak üyelerin bu niteliklere de sahip olmaları gerekecektir.

Daha önceki bölümlerde de sık sık belirttiğimiz gibi, üyelerin kişilikleri, şirket işlerine yansıtacağına göre bu tip düzenlemelere gidilmesi doğaldır. Zira şirketin iyi idaresi hem ortakların hem de şirketin selameti açısından zorunludur.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

- ANSAY, Tuğrul : "Yargıtay Uygulamasında Anonim Şirketler Hukuk (1975-1980 Yılları Arasındaki Kararları)", **BANKA VE TİCARET HUKUKU ENSTİTÜSÜ**, 1981.
- ANSAY, Tuğrul : **Anonim Şirketler Hukuku Dersleri**, 3. B., Ankara, 1970.
- BAŞTUĞ, İrfan : **Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri**, İzmir, 1974.
- BİRKAŞ, Hasan : **Ticaret Şirketleri ve Tatbikatı**, 8.B., İstanbul, 1978.
- CARTOON Bernard
(Çev.Ayşe YÜRÜK) : "İngiliz Hukukunda Ortaklık Yöneticilerinin Azli", Eskişehir, A.Ü., İ.İ.B.F.D., C.I, S.1, 1983.
- ÇAĞA, Tahir : **Deniz Ticaret Hukuku**, C.I, 5.B., İstanbul, 1978.
- ÇEVİK, Orhan : **Anonim Şirketler**, 2. Kitap.
- ÇEVİK, Orhan-AZIK, Kenan : **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, 1971.

- DAĞ, Üner : "Anonim Ortaklıklara İlişkin 1982 Yılında Yayınlanmış Kararları ve Değerlendirmesi", İKTİSAT VE MALİYE, C.XXX, S.11, Şubat, 1984.
- DOĞANAY, İsmail : TCK Şerhi, C.I, Ankara, 1974.
- DOĞANAY, İsmail : TCK Şerhi, C.I, Ankara, 1981.
- DOĞANAY, İsmail : TCK Şerhi, C.III, Ankara, 1979.
- DOMANIÇ, Hayri : Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TK Şerhi II, İstanbul, 1985.
- DOMANIÇ, Hayri-
İMREGÜN, Oğuz-
TEKİNALP, Ünal : Ticaret Hukuku, Anonim Limited Ortaklıklar, Kooperatifler-Kıymetli Evrak, İstanbul, 1970.
- EREM, Turgut : Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul, 1965.
- EREM, Faruk-
ALTINOK, Akın-
TANDOĞAN, Haluk : Bankalar Kanunu Şerhi, 7. B., Ankara, 1989.
- ERÜRETEN, Bekir Mazhar : Açıklamalı-Uygulamalı-İçtihatlı Anonim Şirket ve Davaları, İstanbul, 1988.

- ERİŞ, Gönen : Açıklamalı-İçtihatlı, TTK Ticari İşletme ve Şirketler, C.I, Ankara, 1987.
- GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat : Türk Ceza Kanunu Şerhi, C.I, 5.B., İstanbul.
- İMREGÜN, Oğuz : Anonim Ortaklıklar, 2. B., 1970.
- İMREGÜN, Oğuz : Anonim Ortaklıklar, 4.B., İstanbul, 1989.
- KARACAN, İhsan : Bankacılık Hukuku, C.I, Nisan, 1987.
- KARAYALÇIN, Yaşar : "Özel Hukukda Meseleler ve Görüşler "Hukuki Mütalalar", (1988-1991)", BANKA VE TİCARET HUKUKU ENSTİTÜSÜ, Ankara, 1992.
- KARAYALÇIN, Yaşar : "Özel Hukukda Meseleler ve Görüşler "Hukuki Mütalalar", (1984-1987)", BANKA VE TİCARET HUKUKU ENSTİTÜSÜ, Ankara, 1988.
- KARSLI, Muharrem : Sermaye Piyasası, Borsa, Menkul Kıymetler, 3.B., İstanbul.
- KURU, Baki-ASLAN, Ramazan-
EJDER, Yılmaz : İcra İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 1985.
- ONSUN, Kemal Şükrü : Ticaret Şirketleri, Ankara, 1949.

- ÖCAL, Akar : "Anonim Şirketler İle İlgili Federal Mahkeme Kararları, Özetleri (1940-1952) (1952-1955)", **BATİDER**, C.VII, 1973.
- ÖCAL, Akar : "Türk Hukukunda Memurların Ticaret Yapma Yasağı", **Eskişehir İTİAD.**, C.XII, S.2, 1976.
- ÖZTAN, Bilge : **Aile Hukuku**, 2. B., Ankara, 1983.
- POROY, Reha-TEKİNALP, Ünal-
ÇAMOĞLU, Ersin : **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, 4. B., İstanbul, 1988.
- PULAŞLI, Hasan : **Şirketler Hukuku**, Adana, 1989.
- REİSOĞLU, Seza : **3182 Sayılı Bankalar Kanunu Şerhi**, Ankara, 1988.
- TANDOĞAN, Haluk : "Hükmî Şahısların Anonim Şirket İdare Meclisinde Temsili", **BATİDER**, C.I, 1961.
- TEKİNALP, Ünal : **Banka Hukukunun Esasları**, C.I, İstanbul, 1988.
- TEKİNALP, Ünal : "Yönetim Kuruluna Seçilebilmek İçin pay Sahibi Olmak Şart Değildir Kuralının Anlamı ve Uygulama Alanı", **İKTİSAT VE MALİYE**, C.XXII, S.7, Ekim, 1975.
- TEKİNALP, Ünal : **Yönetim Kurulunda Tüzel Kişilerin Temsili**, Ankara, 1965.

- TEKİL, Fehiman : **Şirketler Hukuku Anonim Şirketler, C.II,** İstanbul, 1976.
- TEKİL, Fehiman : **Deniz Ticaret Hukuku,** İstanbul, 1973.
- TEOMAN, Ömer Seçim : "Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Azillerinin Gündeme Bağlılık İlkesi ile İlişkisi", **İKTİSAT VE MALİYE, C.XXVIII, S.1,** Nisan, 1981.
- TEOMAN, Ömer Anonim : "Kendilerine Yasal Danışman Atanan Kişilerin Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyesi Olup Olmayacakları Sorunu", **İKTİSAT VE MALİYE, C.XXVI, S.10,** Ocak, 1980.
- TİKVEŞ, Özkan : **Ticaret Şirketleri ve Uygulama,** İstanbul, 1990.
- TİKVEŞ, Özkan : **Bankalar Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu Şerhi,** İstanbul, 1992.
- TOKSAL, Baki : "Yeni Ticaret Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler", **İKTİSAT VE MALİYE, C.V, S.5.**
- TÜRK, Hikmet Sami : "Anonim Ortaklık Genel kurul Toplantılarında Gündeme Bağlılık İlkesi ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Azil veya Seçimi", **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler Tartışmalar,** Ankara, 1984.
- ZEVKLİLER, Aydın : **Kişiler Hukuku-Gerçek Kişiler,** Ankara, 1981.

- : **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.XII, S.4, 1984.**
- : **Resmi Gazete, T.21.11.1985, S.18935.**
- : **Yargıtay Kararları Dergisi, C.XIII, S.3, Mart, 1987.**
- : **Yargıtay Kararları Dergisi, C.X, S.9, Eylül, 1984.**
- : **Yargıtay Kararları Dergisi, C.VII, S.2, Şubat, 1981.**
- : **Yargıtay Kararları Dergisi, C.VIII, S.4, Nisan, 1982**
- : **Yargıtay Kararları Dergisi, C.XVI, S.6, Haziran, 1990.**
- : **Yasal Hukuk Dergisi, C.VII, S.9, Eylül, 1984.**